

Izhaja vsak petek opoldne.

Naslov: Trst-Trieste
Casella Centro 37

ali pa: via Geppa 17/III.

Izdaja: konsorcijska Maleda lista

MALI LIST

TEDNIK ZA NOVICE IN POUK.

Mali List — C. C. Post.
Licejska knjižnica (Dr. Puntar)
LJUBLJANA (JUGOSLAVIJA)

Male novice

Mali koledar.

Petek, 21. novembra: Marijino darovanje. V Trstu Mati božja od zdravja — Sobota, 22.: Cecilija. — Nedelja, 23.: Zadnja pobinkošna. Klemen. — Ponedeljek, 24.: Janez od Križa. — Torek, 25.: Katarina. — Sreda, 26.: Janez Berhman. — Četrtek, 27.: Virgil. Ahacij. — Petek, 28.: Gregor.

† Ivan Kačič.

V Gorici je umrl ravnatelj podružnice Ljubljanske kreditne banke Ivan Kačič v dobi 39 let. Zapustil je vdovo in tri otročiče. Pokojnik je bil zvest sin naroda, močno uljuden človek in zelo dobrega srca. Naj počiva v miru!

Hud potres.

Učenjaki so v spoznavanju narave že prišli tako daleč, da vedo naprej za potrese na podlagi natančnih opazovanj in računov. Tržaški «Piccolo» z dne 8. novembra je poročal, da je neki bendandi v Bolonji napovedal potres za 9. in 11. novembra in za noč med 16. in 17. novembra; potres da bo daleč na vzhodu, kje na Filipinih. — Dne 14. novembra so res časopisi pri nesli brzoglave iz Batavije na otoku Javi, da je bil tam strašen potres. V bližini Batavije je neka vas cela izginila pod vodo. Več drugih vasi je bilo podrtih. Mrtvih je bilo čez 300. Mnogo tudi ranjenih. — Učenjak je tedaj vendar zadel, če ne prav natančno, pa vsaj približno.

Nemčija pod vijakom.

Do zadnjega septembra tega leta je Nemčija plačala vojnih dolgov 8500 milijonov zlatih mark. Od tega denarja je dobil Anglež 1237 milijonov, Francoz 1724, Belgija 1716, Jugoslavija 265 milijonov zlatih mark.

Imenitno obnavljanje I

Snoparstvo je trdilo in deloma še trdi, da fašizem obnavlja državo tudi v gospodarskem pogledu. Ali je to res ali ni? Poglejmo! Leta 1920. je bilo v državi 641 falimentov, leta 1921., ko je fašizem rogovilil, že 1782, leta 1922. že 3662 in leta 1923. pa kar 5662 falimentov. V prvem četrtletju letos je bilo 1861 falimentov, v marcu samem 652 falimentov, lani v marcu le 437 slučajev. In to v dobi, ko se vrši gospodarsko «obnavljanje» po snoparstvu.

Tudi brezposelnost raste.

Mednarodni delovni urad je priobčil knjigo s statistikami za 1923. in začetek 1924. V Italiji je bilo lani v septembru 180.634 brezposelnih oseb, v decembru že 225.093 in letos v januarju kar 280.765 brezposelnih oseb.

Žalostne številke.

Od 29. julija do 30. septembra je bilo vsled notranjih nemirov v Italiji 16 mrtvih, 36 težko ranjenih. Napadov je bilo vpriporjenih 152, vdorov v hiše pa 46. To je bilo torej v dveh mesecih.

Frejost, glihost I

V neki vasi na Tirolskem, tako piše list iz Bocna, imajo lepo stavbo za nemški otroški vrtec. Tega pa je vlada prepovedala. Nato je vrtnarica našla neko klet ter poučevala otroke v kleti. Tudi to so oblasti izvedele in zabranile. Slednjič se je sklenil ta dogovor: vrtnarica sme z otroci igrati, ne pa jih poučevati; toda to samo toliko časa, dokler ne pride v vas laška učiteljica, ki bo etvorila laški vrtec.

Zastopnika dveh skrajnosti

Štefan Radič

Svetozar Pribečević

Prinasamo sliki dveh jugoslovanskih politikov, ki sta se proslavila v svetu. Sta pa med sabo antipoda (stojita na skrajno nasprotni strani); zastopata popolnoma različno politično mišljenje. Radič je načelnik «Hrvaške kmečke (se-ljaške) republikanske stranke» (okrajša-no H R S S). Stoji v zvezi z ruskimi boljševiki in dela na to, da bi se v Ju-

goslaviji vnela revolucija. Svetozar Pribečević vodi «Samostojno demokratsko stranko». On je skrajni nacionalist, vzgojen popolnoma v zastareli franco-sko-italijanski nacionalistični soli. Med obema je boj v katerem pa ne bo zmaga-la ne ena ne druga skrajnost. Prej ali slej bodo prišle do veljave zmerne stranke.

Kaj bo naredil novi prezident.

Ameriški prezident Coolidge (Kulidž) bo baje vodil svetovno politiko po teh-le vidikih: Vztrajati je treba pri zahtevi po mednarodnem razsodišču, da se zabranijo prenatlagljene vojne. Države se morajo vedno bolj razorožiti. Amerika ne bo dolžnikom odpustilaolgov. Nemčijo treba podpirati, da si zopet opomore. Drugače pa se Amerika ne bo vtikala v evropske stvari razven takrat, ko bo treba varovati ameriške koristi.

Angleški parlament.

Natančen izid volitev v angleški državni zbor je šele sedaj znan (volitve so bile 29. oktobra). Konservativci imajo 413 poslancev, delavska stranka (laburisti) 151, liberalci 44, neodvisnih poslancev je 7. Celi parlament šteje torej 615 moč.

Pozdrav iz Špecije.

Slovenski fantje pri 8. polku težkega obrežnega topništva pošiljamo pozdrave staršem, bratom in sestram, pa fantom in dekletom, posebno še letniku 1905, ki ga težko pričakujemo. Vovk Fran, Gradišče; Žele Rudolf, Kežvan, Knežak; Ivančič Rudolf in Fran, Male Loče; Vončina Ivan, Reka pri Cerknem; Bizjak Štefan, Kal; Kumar Fran, Levpa; Martinčič Jakob, Poženel Anton, Grčarevec; Križman Anton, Ljublj; Šturm Milan, Kozina; Vičič Anton, Podbeže; Fabjan Valentin, Ravne; Vojska Pavel, Šebrelje; Platič Gabrijel, Gorje; Sink Vencelj, Otlica; Mahne Jožef, Hrušica; Krajcar Anton, Semič; Čebulec Rudolf, Sežana; Renčelj Ivan, Orlek; Vrabec Karel, Pliskovica; Bizjak Jožef, Col pri Repnu; Kosmač Ivan, Ledine; Sedmak Pavel, Drskovče; Čeligoj Ivan in Mihael; Markič Alojz, Vrtojba; Guzelj Gabrijel, Ravne pri Cerknem; Končina Ivan, Lokavec in še mnogo drugih. — Iz vseh krajev domovine ste zbrani fantje; vsa domovina vam odzdravlja: Vrnite se kmalu v svoje rojstne kraje zdravi, veseli, pošteni slovenski fantje, vi steber in up žalostne, pa do smrti ljubljene domačije. Bog vas živi!

Poslanec dr. Besednjak

je v zadevi preganjanja naših fantov na Slapu pri Vipavi posredoval na licu mesta in pri oblastvih v Gorici. Največje zasluge za preganjanja ima snoparski komisar dr. Delpin, ki neprestano breca.

Vprašanje in odgovor.

Kje bi dobili za naše prosvetno društvo list, ki se bavi z izobraževalnim delom? — Odgovor: Mesečnik «Naš Čolnič» je glasilo prosvetnih društev na Primorskem, izhaja v Gorici, Riva Piazzutta 18. ter stane letno osem lir.

Pozdrav iz Livorna.

Mihalič Gašper, doma iz Gradišča pri Podgradu, sedaj finančni stražnik v Livornu, pozdravlja vse Gradiščane in vse bivše tovariše kraljeve stražnike, s katerimi je bil skupaj v Gaserti in v Neaplju. Dne 31. maja 1925. mu poteče službena doba in potem na svindenje!

Slovenskim snoparjem-izdajalcem.

Vsi, ki so iz strahopetnosti ali iz koristoželjnosti ali iz častihlepja izdali svoje slovensko prepričanje, vsi, ki ste zatajili resnico ter pomagali delati krivico bratu, spomnite se, da je vaša last in moč in oblast le kup prahu, ki ga jutri veter razžene na vse strani, pravica pa traja in zmaguje na vekomaj!

Kje se jemlje?

Poslanec Chiesa pripoveduje, da je videl ob zaprilegi črnih srajc v Rimu mušketirje-čuvanje Mussolinija. Pravi, da so oblečeni v črno, da imajo svilene rokavice, puško in srebrno bodalo. Poslanec vprašuje Mussolinija, zakaj ne sporoči v parlamentu ali v proračunu koliko da stane milicija? Poleg postavke 42 milijonov gredo vendar milijoni za obleko, plače, stanarino, za vojašnice, vozniš, železniško službo itd. Potem pravi Chiesa: Mussolini je rekel: «Kdor se dotakne milicije, ta dobi svinec; milicija se ne bo nikdar razpustila!» Strahovito nemodro so take besede v ustah ministra, zakaj ne «svinec» ne «nikdar» nista še ustavila zgodovine in pravice.

Na dan s tički I

Kakor znano, obstoji v parlamentu za zahtevo ljudske stranke in socialistov komisija, ki študira in preizkuje, kako so med vojno milijonarji obo-gateli. Ta komisija ima polno moč in je že določila, da morajo nekatere tvrdke vrniti del tistega kupa, ki je nastal po slepariji. Tvrdka Torrigiani mora vrniti 1 milijon in četrť lir, družba Ansaldo mora vrniti 68 milijonov lir. «Società Anonima lavorazione prodotti agricoli» mora vrniti 100 tisoč. «Manifatture Cottoniere di Napoli» 266 tisoč. Nadalje je komisija ugotovila, da je šest drugih tvrdk osleparilo državo med vojno za 70 milijonov lir. Ti gospodje so med vojno podpirali časopise, da so delali propagando za podaljšanje vojne.

Uljudni roparji in radovedna žena.

«Ljuba gospa, ne ustrašite se, mi smo le vlomilci in vam ne bomo ničesar storili.» S temi besedami je stopil član roparske družbe, Viljem Spaller, k vratarici neke šole v Weddingen pri Berlinu. Ropar je objel gospo, ki se je tresla od strahu, zelo uljudno okrog pasu ter jo je spremil do postelje. Tam jo je prijazno prosil, naj leže v posteljo. Nato jo je pokril s plahto. Rekel je še: «Gospa! Za božjo voljo, nikar ne dajte glasu od sebe, da se vam kaj ne prigodi!» Nato je vstopil še en ropar. Oba sta vzela nekaj nove zim-ske obleke, perila ter sta jo popihala. Vratarica le ni mogla premagati svoje radovednosti ter je narahlo pokukala izpod plahte, tako da je dobro spoznala še drugega roparja. Sodnija je dognala oba uljudna lopova. Obso-jena sta bila na dve leti ječe.

Davek na samce I

Ze Rimljani so vpeljali davek na samce. Sedaj poskušajo vpeljavo takega davka tu in tam. Zadnji poskus so napravili v Ukrajini na Ruskem. Število samcev je v Ukrajini zelo veliko in upajo zato, da bo dobila državna blagajna lepe dohodke od njih.

Dober tek.

V angleško mesto je prišel cirkus s tridesetletnim in vrlo bistroumnim slonom, ki so mu dali streho z velblodi vred v hlevu mestne krčme. Slon je imel ze prej vsakrsne muhe in zato si je njegov strežaj postlal tik pred vratmi, da bi se izognil kakršnimkoli neprijetnostim. Proti jutru se je pa slon spretno izkomatal iz vezi, odprl vrata ter korakal preko svojega čuvaja, ne da bi ga predramil. Ko pa je bil na dvorišču, je z lahkoto utrl žično mrezo na oknu čumnate, v kateri je bila bogata zaloga živeža. Izbirljiv ni bil. Vse mu je šlo v slast. Spravil je pod streho celo peko kruha, nekaj kosov pogače, pol vreče moke, košaro sirovega krompirja, vrečico graha, štiri zeljate glave, venec čebule ter nekoliko hlebkov, belega in rženega kruha. Gnati se pa ni dotaknil. Pri vsej tej veliki pojedinosti ni ubil nobene posodice ter je previdno položil porcelanast pokrov s posode na tla. Ko ga je pozneje opazil sluga, je slon glavo stisnil v kot, ker se je sramoval svoje požrešnosti.

Moderno naznanilo ob otvoritvi predora.

Te dni bo novi veliki tunel pod reko Hudson dodelan. Predsednik Coolidge bo sam z brezžičnim brzojavom naznanil, da so prebite zadnje plasti. Kakor neko posebnost je treba še pripomniti, da bo zadnja eksplozija slišna po brezžičnem brzojavu ves svet.

Naš narod ne bo odnehal!

Živo želimo, da si da gospod prefekt Moroni dobro predstaviti ta članek ter da pošlje preved v Rim.

Govorimo namreč o ljudskih solah in hočemo reči ter poudariti, da se dobro zavedamo, da polje Gentilijeva reforma v popolno vničenje vsi tako krasno svetlega slovanskega solstva.

Ko pa se tega dejstva zavedamo, poudarjamo obenem vso svojo ogorčenost proti pokončevanju slovanskega solstva in oznanjamo z vso resnobo, s polnim ponesom in železno odločnostjo, da se bo hrvatsko in slovensko ljudstvo v Italiji toliko časa borilo za slovansko solstvo, dokler popolnoma ne zmaga. Izjavljamo samozvestno, da se je spustila vlada v borbo, ki se bo sicer končala z začasno njeno zmago, toda s tem borba ne bo končana. Boj bo trajal tako dolgo, dokler ne bodo imele vse naše vasi zopet svoje hrvatske in slovenske sole.

Povemo nadalje, da smo Hrvati in Slovenci v Italiji razdeljeni v razne stranke, ki se razlikujejo po socialnih, gospodarskih ter versko-nravnih naziranjih, toda v borbi za svoje solstvo smo vsi enega duha, ene misli in ene volje.

ZAKAJ SMO TAKI?

Mogoče želite, gospod prefekt, poznati vzroke, zakaj da se borimo za slovansko solstvo. Prav radi vam ustrezemo!

KDO JE GOSPODAR OTROK?

Ne orožniki, ne prefekti, ne vlada, ne učitelji, ampak stari imajo določiti vzgojo otrok. Naravni zakon uči, da so otroci last staršev in ne države; stari imajo pravico odločati o odgoji lastnih otrok. Stari pa so proti sedanjim soli. Starše ste uklonili le s silo. Nasi ljudje pa so taki, da se sili ne zoperstavljajo s silo, ampak z moralno zavestjo. Po našem naziranju se borimo za pravico, ki gre staršem, se borimo za avtonomijo družine.

KAM GREDO DAVKI?

Proti sedanjim solskim politikam se bojimo tudi kot davkoplačevalci. Demokratsko načelo davčne pravičnosti velja, da se morajo davki uporabljati v blagor ljudstva, ki davke plačuje, in sicer take, kakor ljudstvo želi in hoče. Ljudstvo hoče vedeti, kam gre in kako

se uporablja njegov denar. V naprednih demokratičnih državah se bojujejo ljudske množice za popolno kontrolo nad plačanimi davki in so dosegle že lepe uspehe. V nekaterih državah imajo n. pr. drugorodne manjšine pravico, da pazijo, ali se njihovi solski davki uporabljajo za njihove narodne sole.

Mi živimo v drugih razmerah. Denar, ki ga plačuje naše ljudstvo za sole, se ne uporablja več za slovansko solstvo, temveč za italijansko. Taka politika je proti volji in proti interesom Slovencev.

Začeli smo boj proti vasi solski politiki tudi kot davkoplačevalci, nadaljevali ga bomo z vso močjo v imenu socialne pravičnosti.

V IMENU SAMEGA BOGA!

Borimo se proti sedanjim solskim politikam kot kristjani, ki vedo, da je bil slovenski narod ustvarjen po volji Boga kakor vsi ostali narodi na svetu. Bog hoče, da Slovenci žive, da razvijajo svojo svojstveno kulturo in izvršijo nalogo, radi katere so bili postavljeni v svetovno zgodovino.

DA ZAKLJUČIMO!

Vlada je mogoča. Ima vojsko, ima milicijo, ima topove, ima milijone; ima vse. Mi nimamo ne vojske, ne milicije, ne topov, ne milijonov: smo revni.

Imamo pa nekaj, česar vlada nima. Mi poznamo vse zgodovino o trpljenju in vstajenju malih narodov. Mi imamo v sebi živo zavest da vodimo borbo pravice poštenja. Tega vlada nima. Mi imamo zavest, da bo prej ali slej doba narodnega zatiranja le še zgodovinski spomin.

In ko bodo današnji oblastniki, ki so ustvarili krivične postave, davno mrtvi, njih kosti strohnele, njih krivične postave pozabljene, bo na tej lepi zemlji le vedno živelo hrvatsko in slovensko ljudstvo, in bo gojilo svoje narodno solstvo.

Takrat se bo uresničilo, kar je preroškoval veliki Prešeren:

«Žive naj vsi narodi,
ki hrepene dočakat' dan,
da, koder solnce hodi,
prepír iz sveta bo pregnan!
Da rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!»

Kako je s politiko

V Italiji.

Državni zbor ali parlament se je sestel na običajne seje, vendar to ni vzbudilo po državi skoro nič zanimanja. Združene opozicijske stranke se sploh ne zmenijo za Mussolinijev parlament, ker je Mussolini izjavil že nešteto krat, da se poživlja na poslance. Ker se torej on poživlja na poslance, se tudi poslanci poživljajo na ministra.

Ker je Mussolini vsak dan bolj osamljen, spoznava, da je tega kriva tudi njegova ošabnost. V svojem zadnjem govoru pred fašistovskimi poslanci je govoril dokaj pohlevno in po človeško. Seveda je začel prekasno obračati, ker je že vsa snoparija tako zažvežena, da ji ni moč pomagati.

Politiki sodijo, da bo fašistovske vlade kmalu kraj; prisojajo ji še kakega pol leta življenja. Tako bi torej za obletnico Matteottijevega umora dobila Italija že drugo vlado. V tem domnevanju nas potrjuje ravnanje starega Giolittija. Janez Giolitti (izgovori Žoliti) je prevečan parlamentarec. Dolgo časa se ni ganil proti fašistom, čeprav so mnogi Italijani pričakovali rešitve od njega. Pri zadnji seji parlamenta pa je prišel stari mojster politike na govorniški oder in v kratkih, zelo premišljenih besedah, obsodil Mussolinija

ter izjavil, da bo glasoval proti njemu. Pri glasovanju je res on oddal glas proti vladi in z njim še pet drugih poslancev. Glasovanje se je vzdržalo 29 poslancev, ki torej niso hoteli vladi brez-pogojno pritruditi, niso pa imeli toliko poguma kakor stari Giolitti, da bi glasovali proti. Ostali poslanci, večinoma sami fašisti, so seveda prikimali za vlado. Združena opozicija, ki sploh ni bila zraven, ne pripisuje temu državnemu zboru sploh nobene veljave, ampak zahteva nove pravične in svobodne volitve.

V Jugoslaviji

se bje volilni boj. Združena opozicija je izdala proglas na ljudstvo. Ta proglas priobčujemo tukaj, da bodo naši čitatelji poučeni o namenih in ciljnih opozicije. Proglas se glasi tako:

Prijateljem narodnega sporazuma!

Vlada narodnega sporazuma, ki je preganjala korupcijo in pospeševala poštenost, vlada zakonitosti in reda, ki je razpolagala v narodni skupščini z ogromno večino, je bila na neparlamentaren način primorana dati ostavko.

Stranki narodne mržnje, stranki korupcije, nasilja in nezakonitosti predstavljata v narodni skupščini manjšino. Da bi se dokopali do večine, mora

ljudstvo zopet na volitve. V ta namen so že začeli organizirati in oboroževati svoje pristase.

Stranke narodnega sporazuma se obračajo vedrega čela na ljudstvo, ne boječ se njegove sodbe. Prepričane so, da bo ljudstvo samo vanje imelo zaupanje, da bodo branile z večjo odločnostjo parlamentarizem, čuvala suverenost ljudske volje, iz katere prihajajo vsa ustavna prava, in preprečevale vmešavanje neodgovornih činiteljev v svobodnem odločevanju narodov.

Stranke narodnega sporazuma izjavljajo z obžalovanjem, da jim je sedaj vsled sile oteženo nadaljevati uspešno borbo proti korupciji ter je za sedaj onemogočeno najdene krivce postaviti takoj pred sodišče. Korupcija je poklicana na vlado, da izvede volitve in z nasiljem prisili ljudstvo, da bi odobrilo nadaljnje izkoriščanje in olajčanje, ki se vrši nad njim.

Stranke narodnega sporazuma prepuščajo z mirnim srcem ljudstvu, da izvoli ali poštenost ali korupcijo, bratski sporazum ali medsebojno mržnjo in borbo, ustavnost in parlamentarizem ali pa absolutizem in nasilje.

Belgrad, dne 7. novembra 1924.

Davidović (za srbske demokrate) — Korošec (za Slovence) — Spaho (za muslimane) — Maček (za Hrvate)

Kaj hočemo?

Naš jezikovni program.

Mi smo po načelu nasprotniki nacionalizma, mi nacionalizem obsojamo in sovražimo. Mi smo za enakopravnost vseh narodov na svetu, velikih in malih. Mi smo za samoodločbo vseh narodov. Vsak narod ima svoje državo. Načeloma naj ne bo naroda, ki bi bil v jarmu drugega naroda. Kjer pa se to načelo še ni izpeljalo ali se ne da izpeljati, tam naj uživa manjšinski narod vse pravice večine: v zasebnem in javnem življenju; v solh v občinskem, deželnem in državnem uradu, na sodnji in v cerkvi.

Naš upravni program.

V državi naj uživajo naravna okrožja ali dežele upravno avtonomijo, ker la pospešuje kulturni in gospodarski napredek ljudstva. Zato smo nasprotniki centralizma, a prijatelji avtonomije.

Naš socialni program.

Kapitalistični družabni red se mora do tal porušiti in na njegovo mesto naj stopi socialno pravičen red, ki sicer ne bo prinesel ljudem natančne enakosti, pač pa bo vsak človek imel priložnost za delo, bo zaslužil toliko, kolikor potrebuje on in družina za človeka dostojno življenje in bodo odpravljene razmere, ki danes povzročujejo, da si eni kupčijo gore zlata, drugi pa nimajo niti dela, in če ga imajo, nimajo zadostnega plačila za svoje delo. V tej smeri bomo delali in vzgajali naše ljudstvo, podpirali pa bomo vsako stranko, ki pomaga, da se ta program udeleži.

Naš versko-nravní program.

Socialno vprašanje ni le vprašanje želodca, ampak je tudi vprašanje duše, je tedaj tudi naravno vprašanje. Zato pa se more rešiti le v narodu z dobro vzgojeno vestjo. Materializem je največja ovira popolni rešitvi socialnega vprašanja. Zato mora sporedno z gospodarskim delom iti vzgoja ljudstva k poštenju in treznosti, k delavnosti in požrtvovalni vzajemni ljubezni. Te vrline pa so zasidrane v vesti, vest pa v globoki veri v Boga.

Mi in komunizem.

Večkrat nam očitajo v glasilih naših kapitalistov komunizem. Ako pomeni komunizem — kakor oni pravijo — vzgajanje k zapravljanju in podivjanosti, potem mi to odklanjamo: ako pa pomeni komunizem naš gori

začrtani človekoljubni program, potem smo radi komunisti. Eno je gotovo: da je rodil komunizem mnogo zločinskih izrastkov, tudi dosti zlih posledic. Gotovo pa je tudi, da je komunizem prevrgel na Ruskem gnili, protiljudski caristično-veleposestniški red, da je bil ruski komunizem upor vseh revnih in trpečih proti zatiralcem, da je rodil tudi take sadove, ki so trajne vrednosti in ki bodo značili velik napredek človeštva.

Ko bodo razmere na Ruskem ustajene, ko bo na vsem svetu odbila ura kapitalističnemu redu, ko se bo novi družabni red oplodil z večnimi idejami krščanstva, tedaj bo zavladovala doba, po kateri hrepenijo danes najbolj dalekovidni misleci sveta.

Politično društvo za Hrvate in Slovence u Istri

Dne 13. novembra so se zbrali v Trstu člani širšega odbora «Političnega društva» na sejo. Seje se je udeležil tudi poslanec dr. Besednjak iz Gorice. Društveno vodstvo je podalo obširno poročilo o stanju in delovanju društva. Poslanec Besednjak je poročal o svojem parlamentarnem in političnem delovanju. Njegovo poročilo je trajalo dve uri, a so ga vsi navzoči poslušali z velikim zanimanjem. Svoj govor je zaključil poslanec s sledečimi besedami: «Čeprav imamo malo inteligence, posebno take, da bi imela stalna in dobra načela, imamo pa zato veliko število dobrih in sposobnih kmetskih mož, na katere gradimo. Z njihovo pomočjo bomo Istro krepko organizirali ter jo vodili k napredku in blagostanju.»

Resolucije.

Zbor je sprejel sledeče zaključke ali resolucije: 1. Širši odbor «Političnega društva» za Hrvate in Slovence v Istri odobruje delo ožjega odbora v zadevi osnutja Vrhovnega sveta, ki bo stal na čelu vseh organizacij naše narodne stranke v Julijski Krajini.

2. Člani in prijatelji «Političnega društva» se pozivajo, naj širijo «Pučki Prijatelj», ki je glasilo edine samostojne organizacije v Istri.

3. Uredništvom in upravam «Pučkega Prijatelja», «Goriške Straže» in «Malega lista» izreka se priznanje, da se vkljub denarnim stiskam niso dale podkupiti od Jadranske banke, da bi jo podpirale z oglasi ali kakorkoli.

Advokati pred sto leti.

Slovenski tržaški pisatelj Josip Godina je napisal leta 1887, nekaj zanimivih reči o razmerah iz časov, ko je on bival pri sv. Ivanu. Godina piše, kako so leta 1824. Vrdelčani, oz. sploh Tržačani sodili o tedanjih advokatih. Znani advokat Kronest je zelo obogatil, on sam tega seveda ni trdil ne priznal, pač pa je bilo znano, da si je zgradil pri Sv. Ivanu lepo graščino. Večina ljudstva si ni znala pojasniti, kako je prišel advokat Kronest do denarja ter je v svoji babji veri mislilo, da mu ga nosi neki «denarjanosni hudič». Godina sam pripoveduje, da je imel Kronest v graščini krasnega pava, ki se je od časa do časa glasil, da ga je bilo daleč okrog slišati. Tedaj se je čulo ženske: «Al ga čujete, botra! Na, zdaj je priletu, jenu mi nazaj dnarjev prnesu.» 50 let je trajalo, da se je ljudstvo otreslo te prazne vere ter da je spoznalo, da ni hudič tisti, ki Kronestu denar nosi, ampak — ljudstvo samo.

Pisatelj Josip Godina se je uprl tej prazni marnji ter je dostavil te besede: «Uže od nekelej se je govorilo o nekih velikih dobičkih odvetnikov, ki si jih neki skoraj le po goljufijah nabirajo, vendar ni Vrdelčanom na misel prihajalo, da bi to terdilo o Kronestu.» Godina nadaljuje, da je bilo «drugo» splošno terdenje, da odvetniki vedno zadosti zvižajo porabljeni pravde videl samo za svojo korist in da tedaj molzejo.»

Oster nastop Goričanov in Istranov proti zaveznikom banke

V ljudskih organizacijah se dviga srd proti tržaški kliki, ki je s svojim zvestim zavezništvom z bankami oškodovala ljudstvo za milijone in milijone lir. Pravi vihar se pripravlja po deželi. «Goriška Straža» in «Pučki Prijatelj» sta objavila več uvodnih člankov, ki niso izšli iz uredniških predalov, ampak so — kakor smo doznali — izraz

ogorčenosti, ki vlada v «Političnem društvu Edinost» na Goriškem ter v «Političnem društvu za Hrvate in Slovence» v Istri. Tudi v inostranskih listih smo brali veliko število člankov, v katerih najstrožje obsojajo gospodarsko politiko tržaške klike.

«Goriška Straža» je priobčila naslednji članek:

Tako branijo ljudske koristi.

Velika, toda polna odgovornosti je socialna naloga, ki jo mora vršiti zdravo ljudsko glasilo. Pojasnjevati mora čitateljem važne dogodke ter jim tolmačiti prave vzroke. Ni to lahka naloga, še posebno če je potrebno pri izvrševanju svete dolžnosti, pozabiti in zaleti ozire do oseb. Zato reže zdravo glasilo večkrat brez ozira na desno in levo, brez ozira na osebe, ki trenutno uživajo ugled, včasih tudi brez ozira na to, da ga bodo ljudje napak tolmačili in morda celo obsodili.

Naš boj proti Jadranski banki.

Dogodek, ki je našemu ljudstvu še živo v spominu, je bila zamenjava 15 milijonov lir Jadranski banki na škodo našemu združništvu. Naš list je takrat započel ogorčeno in odločno borbo proti krivici, ki se je zgodila našemu ljudstvu. Odkrito smo naglašali, da je bilo takrat prevarano in izdano primorsko združništvo. Ni bila naša krivda, če smo morali ob tej priliki poudariti, da je bila pri tem soodgovorna tržaška politična organizacija in njen predsednik (dr. Wilfan). Ko smo to ugotovili, smo poiskali tudi vzroke, ki so dovedli tržaško politično organizacijo do tega, da je nastopila po izmenjavi v obrambo Jadranske banke. Teh vzrokov nismo mogli najti druge kot v tem, da je ta organizacija po svojih težnjah in svojem duhu kapitalistična in protiljudska. Saj so bili tržaški voditelji od njene ustanovitve dalje s to banko v najtesnejših zvezah.

Najboljši dokaz za naše trditve je podalo glasilo tržaške politične organizacije «Edinost», ki je prinesla na poljudni strani prosluli članek predsednika dr. Wilfana v obrambo Jadranske banke, a v škodo našemu združništvu. Obramba Jadranske banke je bila v tem članku prvovrstna, a malo primerna za narodnega voditelja. Našemu ljudstvu ne bodo šle nikoli iz spomina besede, ki jih je napisal v tistem članku dr. Wilfan, da je z Jadransko banko združeno naše «narodno ime». S polnim poudarkom je naše glasilo zavrnilo to trditev predsednika tržaške politične organizacije. Slovenski narod ni imel nikdar nobe-

ne zveze z Jadransko banko. Z njo so bili združeni le nekateri slovenski kapitalisti, ki so imeli od nje tudi svoj masten dobiček.

Polom Jadranske banke.

Naše socialno načelo je bilo vedno in je: denar slovenskega ljudstva v domače hranilnice, ki so najbolj sigurni denarni zavodi. Tržaška politična organizacija, njeni odgovorni voditelji in njeno glasilo «Edinost» se niso mogli ločiti od Jadranske banke tudi takrat, ko je prešla v fašistovske roke. Težko nam je in neradi to storimo, da ugotovljamo tudi ob polomu Jadranske banke soodgovornost tržaške politične organizacije za veliko milijonsko škodo, ki jo bodo morali pretrpeti slovenski vlagatelji. Koga med Slovenci naj drugače kličemo na odgovor? Slovensko ljudstvo zaupa edino le slovenskemu človeku in predvsem slovenskemu časopisu? Kdo je delal propagando za Jadransko banko? Ali nista bili to izključno glasili tržaške politične organizacije «Edinost» in «Istarska Rijeka»? Ali niso vsakemu čitatelju «Edinosti» ostali globoko v spominu veliki inserati «Banke Adriatike», ki jih je priobčevala do zadnjega dneva pred polomom? Tudi «Goriška Straža» je dobila nebroj pozivov od ravnateljstva Jadranske banke, da naj sklene z njim pogodbo za oglaševanje. Glasilo goriške politične organizacije pa se je zavedalo, da mu slovensko ljudstvo zaupa in da ne sme zlorabiti njegove zvestobe s tem, da priporoča protiljudski zavod, ki je bil v slabih rokah.

Sadovi kapitalističnega duha.

Radi tistih tisočakov, ki jih je dobila «Edinost» od Jadranske banke ječijo danes mnoge slovenske in hrvatske zadruge, premnogi slovenski zasebniki, žene in otroci ameriških izseljencev, ki so zaupali svoje težko prislužene prihranke tej krasnibanki. To je sad protiljudskega, protisocialnega ter kapitalističnega mišljenja in duha tržaške politične organizacije in njenega glasila.

Goriška politična organizacija pa mora s ponosom ugotoviti, da je slo-

vensko ljudstvo obvarovano pred vsako škodo povsod tam, kjer se je držalo njegovih navodil ter se oklenilo njegovega zdravega socialnega duha in načel njegovega glasila. Po polomu «Jadranske banke» je skoro izključno prizadeta tržaška pokrajina in slovenski del Istre. Opravičeno izjavljamo, da bi bili prihranjeni težki milijoni našemu narodnemu gospodarstvu, če bi bila prepojena vsa slovenska narodna enota z duhom goriške politične orga-

nizacije in z zdravo politično načelnostjo njegovega glasila. Ta enotnost je Slovanom v Italiji prepotrebna in do nje bomo tudi dospeli, četudi po najtežjih bojih.

(Opomba «Malega lista»: Iz tega je razvidno, da so tudi Goričani za enotnost vseh organizacij, le to hočejo, da se v organizaciji zatre duh kapitalizma. Hočejo, da bo organizacija služila ljudstvu, ne pa bankam).

Podkupovanje „Goriške Straže“.

«Goriška Straža» razkriva nečedno narodno tržaško družbo. Priobčila je, kako so hoteli bankirji podkupiti list.

Jadranska banka je vztrajno pošiljala na upravo «Goriške Straže» spise. Dopisi jasno pričajo, da je hotela Jadranska banka pridobiti list za to, da bi delal zanjo reklamo potom oglasov.

«Goriška Straža» je bila in je še vedno v velikih denarnih težkočah. Saj je bila eno leto v pregnanstvu v Trstu, bila je večkrat zaplenjena, proti njenemu odgovornemu uredniku sta se vršila dva kazenska procesa. Vse to preganjanje ji je povzročilo ogromne stroške. Toda naše načelno in ljudsko glasilo je odklonilo Jadranski banki vsak insertat, če tudi bi list lahko zaslužil z inserati lepe tisočake. Ko so gospodje okoli Jadranske banke videli, da je nemogoče pridobiti upravo «Goriške Straže» za njihovo banko, so se lotili urednikov lista in delavcev v goriški politični organizaciji. Ponovno so gospodje upravitelji banke pri njih posredovali, da naj vplivajo na upravo, da bo priporočala slovenskemu ljudstvu potom oglasov njihov zavod. Pri tem so urednikom in političnim delavcem tudi namigovali, da ne igra denar nobene vloge. Toda tudi uredniki «Goriške Straže» in goriški politični delavci so ostali trdni na braniku domačega ljudskega gospodarstva.

Evo pisma!

Jadranska banka prosi upravo «Goriške Straže», da bi priobčevala njene inserate:

Trst, 28. decembra 1923.

Ugl.

Upravištvu «GORIŠKE STRAŽE».

S sledečim Vas uljudno naprošamo da bi se Vaš gospod upravitelj prijavil ob priliki svojega prihoda v naše mesto pri nas in sicer pri našem upravnem svetniku, gosp. Alessandro comm

Rossini, v svrhu dogovora za insertat v Vašem cenj. listu.

Jadranska banka
Podpis.

Trst, dne 16. januarja 1924.

Ugl.

Uprava «Goriške Straže».

V vezi z našim dopisom od 28. decembra 1923. Vas sledečim ulj. naprošamo, da se o priliki svojega prihoda v naše mesto javi v naših uradih pri našem ravnatelju gosp. Wildmann-u. Vaš gospod upravitelj v svrhu dogovora na insertat v Vašem cenj. listu.

V tem pričakovanju beležimo z odličnim spoštovanjem.

Jadranska banka
Podpis.

Ljubljana, dne 7. januarja 1924.

P. n. uredništvo

«GORIŠKE STRAŽE».

Po nalogu in v imenu nadzorstva «Jadranske banke a. d. Beograd» prosi podpisani predsednik istega, da naj to ugledno uredništvo blagovoli priobčiti proti plačilu dotične tarife pristojbine priloženo «POSLO» v prihodnji številki svojega cenj. lista.

Tarifno pristojbino izvolite sporočiti Jadranski banki centrali v Ljubljani. Zahvaljuje se vnaprej na usluzi beležim

z odličnim spoštovanjem
Podpis.

Jadranska banka odpove
„Goriško Stražo“.

«Goriška Straža» je redno odklanjala vsako ponudbo. To je banko razkačilo ter je odpovedala naročanje lista.

Ljubljana, dne 25. 6. 1924.

P. n. Upravištvu

«GORIŠKE STRAŽE».

Vsled naloga našega centralnega ravnateljstva v Beogradu Vas uljudno prosimo, da nam s 1. julijem t. l. ustavite dostavljanje Vašega cenj. lista.

Podpis.

PODLISTEK

Popotna torba strica Iaka.

(Nadaljevanje).

VI. Jože se poslovi.

Drugi dan se je Jože zgodaj zbudil, se oblekel in se poslovil: «Z Bogom! Tam okoli poldneva jo primaham nazaj; pa ne sam! Kar gledal boš našega Janeza v vojaški kapi!»

Kmalu sem tudi jaz stopal po genovskih ulicah. Ogledal sem si marsikako zanimivost. Od cerkva so znamenite: Sv. Lovrencij na Novem trgu (Piazza Nuova) s prelepimi Rubensovimi slikami; presveto Marijino Oznanjenje (Ss. Annunziata) na Marijinem trgu (Piazza dell' Annunziata), zunaj nedodelana, znotraj naravnost blesteča; lepo umerjena stavba, vsa v rdečem in belem mar-

morju, vse pozlačeno in posrebreno — tako, da se šteje za najlepšo genovsko svetišče; sv. Štefana cerkev, jako starinska in sv. Marija Karinjanska (s. Maria di Carignano), na hribčku, sezidana po načrtu, ki sta ga Bramante in veliki Michelangelo prvotno določila za cerkev sv. Petra v Rimu. Ta cerkev je silno prikupna. Vsak tujec se tu ustavi, pomoli, si ogleda prelepo, čisto oskrbovano svetišče. Nikdo ne zamudi lepega razgleda, ki se ti nudi z zgornje galerije te cerkve (112 m nad morjem). Vse mesto, pristanišče, svetilnik trdnjavo, velike parobrode, urne čolnike — vse to lahko občuduješ s tega razgledišča.

Vrnil sem se nazaj v mesto, in mimogrede ogledal cerkvico sv. Katarine in ima kamen v roki. Napis mi je govoril slednjič obstal pred veliko bolnišnico. Tam stoji lep vodnjak — krasni ga umetno izdelan kip petnajstletnega dečka, ki o nekem Balilla — nisem se mogel domisliti, kdo bi bil ta imenitni dečko.

Oprt na palico je prišel mimo star mož. Tudi on se je ustavil pred spomenikom; ni pa gledal dečka, ampak mene; pa se je ojunail in me nagovoril — nemško. «Gotovo ste tujec in ne veste kdo je ta fantič?»

«Jako me bo veselilo, če mi razložite, gospod!» — sem ga prosil in se mu predstavil.

Starček je bil upokojen profesor zgodovine. Sedla sva na klopico nasproti spomeniku in učeni mož je pripovedoval povest o mlademu junaku.

«Ta deček, dragi moj gospod, je slavni Balilla. Spomenik je postavljen njemu, velja pa vsem Genovčanom in kaže svetu, kako so Genovčani vedno ljubili svobodo in domovino. — Znano Vam bo, dragi gospod, koliko bojev je imela Genova s svojimi sovražniki! Mesto se je vsled svoje lege hitro razvijalo, mešča-

ni so bogateli, sebi v korist — drugim v zavist. 936. leta so Saraceni mesto razdejali, potem so premagale Genova nevošljive in ljubosumne Benetke (1380). A vse sovražnike so slednjič svobodoljubni Genovčani premagali. Domači nemiri, boji med gospodo in meščani so slabili mesto, zato je vdrl admiral cesarja Karla V., Andrej Doria, l. 1529. v mesto s silo, zatrl upor in upostavil dozo. Turki so nagajali mestu in mu prevzeli ozemlje; 1684. so v mesto vdrl Francozi in plenili po bogatih palačah. Ljudstvo je pregnalo sovražnika — a 1746. leta so spet udrli cesarski avstrijski vojaki v mesto in zavzeli vse postojanke.

V ljudstvu je vrelo, a udariti si ni upal nihče. Tiho je vse kipel, vse je bilo pripravljeno na upor — a nihče si ni upal začeti. Tedaj je pa petnajsetni deček Balilla zgrabil kamen in ga zaluzel v avstrijske vojake. Ko je ljudstvo to opazilo, je silno navdušenje obšlo vsa srca: vse je hitelo na boj — Avstrijci so

strka politična organizacija proti bankirstvu

Toli hvaljena «Jadranska banka» je zopet vzrok naše gospodarske nesreče. Pred par leti se je banka dokopala do več milijonov lir, a ti milijoni ji niso mnogo pomagali. Mi smo tedaj to pravično kritizirali. Zato so nas obsojali s tiste strani, ki vodi politiko v Trstu.

Tedaj so veljaki rekli: «Rešili smo Jadransko banko, naš narodni zavod.»

Pa niste še prešli dve leti in prišel je nov — še hujši polom.

Na tisoče ljudi bo ostalo brez težavnega prihranjenega denarja. V javnost prihajajo vedno večje sleparije in škandali. Do sedaj vemo, da gre za nič manj nego za 54 milijonov lir.

Treba znati, da se je delala za banko silna agitacija. «Edinost» in «Istarska Riječ» ter drugi slični listi so prinašali redno reklamo. Vplivni slovenski politiki in prvači so lomili za to banko kopja in sulice. Vse to je premamilo tisoče vložnikov, da so se posluževali Jadranske banke.

Kako je mogli priti do zloma pri banki, ki so jo narodni voditelji proglasili kot posredovalni zavod med Italijo in Jugoslavijo? Saj so še pred dvema mesecema raznašali, da bo poleg drugih bank tudi Jadranska banka dala Jugoslaviji posojilo za 600 milijonov.

V prvem redu je vzrok poloma nepoštenje. Ker so bili v upravi tudi Slovenci in Hrvati, so tudi ti odgovorni za zavod. Najmanj, kar bi bili morali storiti, je to: obvestiti bi morali javnost, da glavnice od 15 milijonov sploh ni bilo. Zato so ti narodni voditelji neodgovorni za to gospodarsko nesrečo. Mi ne dvomimo, gotovo je, da je bilo stanje banke znano že pred meseci. Takrat je bila njihova dolžnost, da obvestijo o tem celo deželo, da se zna ravnanje. Ta dežela pa je bila po «Edinosti» zapeljana.

Inostranski glasovi o zaveznikih bankirjev.

Pred nami leži šop starejših časnikov, ki jih nismo zavrgli, ker smo vedeli, da prej ali slej prav pridejo. Vze mimo dva časnika, ki sta oba v rokah narodno-napredne stranke v Jugoslaviji.

Tiste dneve, ko je «Edinost» na nas pljuvala žveplo in ogenj, ker smo napadali društvo Edinost ter dr. J. Wilfana ter dnevnik, ki so vsi vztrajno zagovarjali Jadransko banko, je priobčilo «Jutro» to-le brzojavko (v laškem jeziku): «Nj. E. Mussolini, Rim. — Na prvi seji upravnih svet Jadranske banke, ki razvija svoj delokrog v odrešenih provincah, pošilja izraz vdanega počestčenja Vaši ekselenci. Podpisan Ciril Kamenarovič.»

Tiste čase je «Edinost» prav po satansko branila banko. «Jutro» pa je pi-

salo: «Našo okrvavljeno pokrajino imenuje Kamenarovič odrešeno pokrajino... Še leže ruševine Narodnih domov, požgane hiše, naše šole zaprte, uradništvo izgnano, povsod nasilje, naš jezik izgnan iz vseh uradov. A pride Kamenarovič... Večjega zasmehovanja našega trpljenja še ni bilo! Kamenarovič, bivši tajnik kralja Nikite Črnogorskega, pustolovec, ki se redi sredi Slovencev z našimi milijoni, si upa zaničljivo pljuniti na naša čustva.» Tako «Jutro».

«Jugoslovanski Lloyd» v Zagrebu pa je prinesel — naperjeno proti tržaški kliki — tale sestavek:

«Zastupnici Giunta i Banelli proučavajo prilike i šalju memoriale ministri-ma. Iz zadnjega memorala ovih ljudi izlazi, da je pitanje tršćanske luke čisto političko. Strategijski i ekonomski razvikani razlogi prestali su da važe (da naj pomenijo), sada treba da pomognu politika i diplomacija, dok s jednako i nadalje zločinačkim nasiljima progoni sve, što je našega. Memorial kaže, da «Italija treba da posredstvom Trsta potencira svoju pobjedu. Problem tršćanski nije lokalni, on počimlje u Rimu, a mora da se vrši na Balkanu.»

Iz memoriala, kao iz odgovora g. Mussolinija vidi se, što gospoda namjeravaju: 1) Trst ima da bude faktor, iz kojega će Rim djelovati u prvom redu protiv Slavenstva na Balkanu. Trst se mora ekonomski podignuti da bude z propagandu. Sam Mussolini je odgovorio: «Sjećam se, da u rimsko doba nakon (poleg) Rima bijaše (je bila) Akvileja, a danas Trst najveći grad (mesto) za prodiranje.» 2) Italija može gospodari-ti ekonomski Balkanom samo ako je Trst snažan (močen) da prodiere i tuče svaku utakmicu (konkurencu). 3) Trst treba ojačati, ne za ljubav tršćanaca (tržačana), već (ampak) za slavu Italije. Da se to postigne (doseže) za to se traži (zahteva): 4) Obnova industrije uopće, a osobito talionice (plavži) željeza u Servoli kod Trsta, da se zaprije-či razvitak Slovenaca u Jesenicama. 5) da se svim sredstvima održi Jadranska banka u Trstu kao potente strumencie penetracije nei Balcani, specie nella Jugoslavia. 6) u koliko se radnja željezarije (fužine) u Jesenicama ne bi mogla zapriječiti iz Trsta, to treba smjestiti (tako) kupiti većinu dionica (delnic, akcij) jeseničke industrije preko Jadranske banke pa stalo to i žrtava. Sada iz svega toga na Servoli kod Trsta Italija nema koristi, a bi se jednim mahom stvorilo rada (delo) gradu i s druge strane bi se zarobila (usuž-njila) jesenička željezna industrija, koja bi mogla s vremenom biti Italiji pogibeljna.»

Nato piše isti list besede, ki jih dobesedno prevedemo v slovenščino, ker

osvetljujejo delo naše tržaške klike: «Drugič Vam bom opisal žalostno delo nekaterih naših ljudi, ki gredo na roko peklenskemu delu oseb, ki so vsega zmožne.»

Kar je poštenih Slovanov na Primorskem, vedo vsi, kaj nam je storiti.

Pismo iz Beograda.

Mo smo se obrnili do nekega ministrskega uradnika — Tržačana, ki je v Beogradu, od katerega smo prejeli ljubeznivo pismo. Iz tega pisma posnemljemo naslednje stavke: «Predno se je bila naša vlada odločila za to, da izposluje 13 milijonov lir Jadranski banki, se je vršil tu velik boj. Gospod minister Žerjav ter drugi Slovenci so se z vsemi štirimi borili za to, da izposluje vlada 13 milijonov ne Jadran-

ski banki, ampak zadrugam. Vršile so se seje za sejo, a do odločitve ni moglo priti, ker so vedeli, da se bodo hudo zamerili zadrugam. Kar naenkrat pa je dospel v Beograd šop «Edinosti», v kateri je tedaj gospod poslanec dr. Josip Wilfan dokazoval, la je Jadranska banka upravičena prejeti rečeno vsoto. Od teh «Edinosti» je šel en iztis na zunanje ministrstvo, drugi na Pašičevega tajnika, tretji na notranje ministrstvo. Malo kasneje je padla odločitev v prid Jadranski banki.»

Vsak Primorec se bo vprašal: «Kdo je takrat poslal Edinosti v Beograd?» Mi ne moremo trditi, da je poslal dr. Wilfan, dr. Slavik, g. Ciril Kamenarovič, društvo Edinost ali kdo. Gotovo pa je, da se niso iz Trsta same ekspedirale. Na vsak način pa doznava javnost za reči, ki služijo v pouk.

Doktor Wilfan se brani Odgovor gospodu doktorju Wilfanu (Piše Virgilij Šček).

Gospod doktor Wilfan je zapisal v nedeljski «Edinosti» težko umljivo obrambo; izobraženi, pa tudi inteligentni, priprosti ljudje so takoj uvideli, da se je z obrambo strahovito uredil. Naj to spoznajo tudi najširše plasti naroda. Zato ne bom pisal učeno ter zavilo, ampak priprosto, odkrito, da bo vsakdo sledil ter znal izreči svojo sodbo. Odgovarjal bom gospodu doktorju na vseh 10 točk, eno za drugo. Iz dolgovz-nih stavkov g. dr. J. Wilfana bom izluščil jedno in glavno točko, ki se je drži g. doktor v svoji obrambi.

Gospod doktor pravi:

1. «Očitajo mi, da sem branil banko in škodoval s tem našim zadrugam in da sem tudi jaz sokriv, da izgubi naše ljudstvo ob polomu nesrečne banke par milijonov lir. Na to očitanje odgovarjam, da je lažljivo in obrekljivo, in ti-sti, ki to širijo, so lažnivci n obreko-valci.»

Odgovor: V tem stavku ste zmešali lanskoo zadevo izmenjave o 13 milijonih in letošnji polom Jadranske banke. Kar se tiče 13 milijonov, nočem danes zopet pisati, ker sem Vam v «Goriški Straži» že lani dokazal, da ste imeli Vi veliko krivdo, da je prejela denar banka in ne zadruga. Vi niste na moj dokaz nikjer in nikdar odgovorili. Molčali ste kot grob. In imeli ste prav, da ste molčali. Preberite proti koncu teh vrstic odgovor na 6., 7. in 8. točko.

Kar se pa tiče današnjega poloma, ni res, kakor vi pišete, da zgubi naše ljudstvo par milijonov ampak šest do sedem milijonov lir. Te nesreče ste tudi Vi in Vaša politična stranka sokriva, ker ste z velikansko reklamo v listih delali propagando za Jadransko

banko, ki jo je soustanovila Vaša stranka. Ne pozabite, da je hrvaško i-strsko ljudstvo samo zgubilo v volo-ščanskem okraju par milijonov lir. Vaše istrsko glasilo «Istarska Riječ» ter Vaš koledar «Jurina i Franina» je pri-našal reklamo, je pisal, da je popolno-ma vplačan delniški kapital 15 milijonov lir, kar je bila velika laž. Ko so naši pristaši v Liburniji svarili Istra-ne, naj ne nosijo denarja v opatijsko podružnico banke, so ljudje vsled Vaše reklame takole sodili: Ipak su «Istar-ska Riječ» i «Edinost» pošteni. In ljudje so verjeli, so zaupali. Ko bi pa Vaši listi in Vaši koledarji nele odklanjali bogato plačanih oglasov (po tarifi gre «Edinosti» za oglas 190.000 lir letno), ampak tudi delali, kakor je delal Mali list, bi naši ljudje ne bili nanosili svojih prihrankov v tako banko.

Dr. Wilfan pravi:

2) «Resničnega konflikta med zadrugami in banko v vprašanju onih 16 milijonov pri izmenjavi ni bilo.»

Odgovor:

Gospod doktor! Za izmenjavo so se brigale banke in zadruga. Vi dobro veste, da je tačas sam gospod minister Gregor Žerjav namignil, naj se Primorci pobrigamo zato, da se bodo pri izmenjavi upoštevale zadruga. Gospod poslanec Josip Lavrenčič je iz Postojne prihitel ter zahteval nujno akcijo. Na drugi strani pa je stal g. Kamenarovič ter Jadranska banka, ki je tačas imela 300 deležev pri Vaši «Edinosti». Med banko in zadrugami ni bil le konflikt, marveč pravi boj. Mi smo se pehali za žive in mrtve za zadruga, druga stran pa za banko.

morali bežati. Dragi moj gospod, vsaka krivica enkrat neha!

Zahvalil sem se starčku in odšel v svoj hotel. V sobi je bil Jože — sam. In silno hud je bil. V Genovi Janeza, ljubljene sina Joževga — ni bilo. Par ur je bil samo tukaj, odšel je v Specijo. Pripovedoval mi je, da je bil silno hud v vojašnici. Ko je pa kapetanu povedal, koliko poti je preromal, se mu je zamislil in klical je na telefon. In poklical je na telefon celo mladega brkinskega junaka v vojaški suknji Janeza Joževga. In Jože se je telefonično pogovarjal s svojim sinom — junakom.

«Ves Jože, ta je pa bos! Ti da si telefonira! Ta je predebela!» sem ga podražil.

O, da bi ga ne bil! Zares se je razjezil: «Ali res misliš, da samo ti vse znaš! Kolikokrat mi je Zogar obrovski kazal, kako se govori na telefon. Pri dekanu Mihju sem pa govoril dvakrat tje v Trst. Ves, Jaka, Janez hoče, da ga obiščem,

ko sem že tako daleč — grem. Zdaj poldne ob treh bom že na vlak.»

Jože je res odšel proti Speciji. Jaz sem ostal sam in nekako dolgočas mi je postalo po dobrem, veselem tovarisu. Poldne sem napravil sprehod na svetilnik, s katerega sem užival prekrasen razgled. Obiskal sem tudi genovsko pokopališče, ki slovi za najlepše pokopališče na svetu. Po umazanih ulicah raznih predmestij je vozil tramvaj skoro pol ure do pokopališča. Pokopališče leži na pobočju nekega hriba, obdano od dveh strani z lepimi grički. Skozi sijajen uhod prideš na hodnike, kjer so pokopani najbogatejši in najimenitnejši Genovčani. Sredi pokopališča, na mali višini je prelepa kapelica. Z nekim Nemcem sva hodila od spomenika do spomenika. Ta Nemec je bil profesor. Da bi svojim učencem mogel tudi v sliki pokazati lepoto tega pokopališča, je pridno fotografiral. Pomagal sem mu; vse najlepše spomenike sva ujela v črno

kamrlico. Nekateri spomeniki so res tako lepi, da človeka očarajo. Vsi največji italijanski kiparji se kosajo med seboj, kdo bo ustvaril lepše nagrobnike. Vse občuduje angela s strobento, delo Canove; ali devico, ki zažiga luči (Villa); človeka pretrese stavec — čas — ki zamisljeno sedi ob odprtem grobu, kar je lepo izdelal kipar Saccomanno; od vseh najlepši se mi je zdel angel, ki je s svojim čolnom srečno prispel v pristan; eno nogo že stoji na kopnem; vesel povezuje jadra, oko ima uprto v nebo, na katerem mirno sevajo zlate zvezde — podoba pravičnega, ki z veseljem dospe do nebeskega pristana. Obiskala sva tudi grob slavnega Mazzinija (1872.).

Nemec je bil petičen mož. Poklical je avtomobil, ki je naju peljal v sredo mesta k slavni «beli hiši» in «rdeči hiši». Tam sva si v naglici ogledala imenitne slike in kipe, ki so razpostavljeni v teh dveh muzejih. Ti dve palači imata ime «rdeca» in «bela» hiša vsled tega,

ker je ena bela, druga rdeče poslikana od zunaj. Slik in drugih muzejskih znamenitosti ne bom popisaval, le toliko povem, da je bil moj nemški tovariš popolnoma prevzet lepot in bogastev teh prostorov. «Sijajno, krasno, imenitno», je neprestano vzklikal. Proti večeru sva se z bogatim znancem peljala še na sprehod v avtomobilu: skozi mesto do morja, nato ob morju do San Pier d'Arena in nato nazaj v mestni log in se ustavila — kaj boš vpraševal kje! — v gostilni. Godba je igrala, mi dva sva opazovala ljudstvo v parku in pila dobro, močno vino. Nožilo se je, ke sva se poslovila. Obljubila sva si, da se drugi dan snideva — a ni se nama izpolnila želja. Ali se še kdaj vidiva?

Truden sem bil. Zato sem se kmalu podal domov. Pripravil sem si vso prtljago in naprosil starega vratarja, naj me ob dveh ponoči pokliče. Plačal sem svoj dolg in odšel spat.

Ljubljansko «Jutro» je spisal nad 100 člankov in notic v prid primorskim zadrugam.

4) Dr. Wilfan pravi: «Zadevo o izmenjavi sem obrazložil v članku 15. aprila 1923. v «Edinosti». Mojih trditev ni še nihče ovrgetl.»

Odgovor:

S tem stavkom ste povedali debelo neresnico; in sicer ali nevedoma ali vedoma. Ali niste brali uvodnih uredniških člankov v «Goriški Straži», ki so vam točko za točko pobijali in ki se na nobenega niste upali odgovoriti? Ako jih niste brali, potem bi se morali prej dobro informirati, preden ste zapisali gorenjo trditev (4. točka). Ako pa ste članke brali, potem je gorenja trditev vedoma zapisana neresnica.

5. «Kar se je v pogodbi Sv. Margarita storilo za banko, je po mojem mnenju v korist Jugoslavije in komčno tudi v korist našega gospodarstva na Primorskem».

Odgovor:

Ta stavek očituje Vaše kapitalistično mišljenje in čustvovanje ter dokazuje, kako ste do dna antisocialno vzgojeni. Zakaj? Kaj se je zgodilo v Sv. Margariti? V bistvu so podprli upravne svetnike ene falitne banke. Dali so Jadranski banki 13 milijonov, ki pa ni požrla le tistih 13, ampak še nadaljnjih 400.000.000. In Vi imenujete to «koristno za naše gospodarstvo v Julijski Krajini»? Mari ste na glavo padli, gospod doktor? Vidite, gospod poslanec! Mi imamo o koristi našega narodnega gospodarstva na Primorskem vse drugačne pojme. Mi mislimo — v duhu socialnega programa —, da bi bilo za naše gospodarstvo koristno, ko bi se bili dali 13 milijoni našim zadrugam. Od teh ima korist naš narod, od Jadrske banke pa so imeli korist le bankirji ter Vaši listi, ki so dobivali za propagando težke denarce.

Dr. Wilfan pravi:

6. «Denar za izmenjavo ni bil namenjen zadrugam, ampak za sanacijo bank».

Odgovor:

Ravno to je, dragi gospod doktor, isto zlo, proti kateremu smo se mi borili proti Kamenaroviču, proti vsem njegovim zaveznikom in proti Vam in Vašim listom. Ko so se v Genovi sestali zastopniki obeh držav, me se menili lahko o marsičem. Menili bi se bili lahko o zadrugah, lahko o šolah; pa ne, menili so se rajši o banki. Takrat, ko še ni padla zadnja beseda, smo prosili Vas, gospod doktor, ki ste bili naš skupni predsednik politične organizacije, da pomagajte v skupni akciji. Dr. Besednjak je bil pri Vas: «Gospod doktor, dajte, prosim Vas, pojdite v Genovo, dajte tam zagovarjati naše zadruge». Tedaj je bil Kamenarovič kot zastopnik banke v Genovi. In kaj ste odgovorili Besednjaku? Rekli ste: «Ne, ne grem!» Nato Besednjak: «Pa delegirajte koga drugega». In Vi ste absolutistično odgovorili:

«Ne, nikogar ne pošljem.»

Takrat je imela Jadrska banka pri «Edinosti» še 300 delnic. Ali si upate to tajiti?

Dr. Wilfan pravi:

7. Očitaneje glede oglasov v «Edinosti», ki je za drag denar delala reklamo Jadranski banki, je podlo, zlobno. Mari so drugi listi odklanjali oglase Jadrske banke, ker so vedeli, da banka slabo stoji ali iz drugih vzrokov. Če so vedeli za slabo stanje, so morali opozarjati ljudstvo; če pa niso vedeli za slabo stanje, potem morajo dopustiti, da «Edinost» dela reklamo za banko.»

Odgovor:

Gospod doktor! Gorenje očitaneje ni podlo, ampak pravilno, pošteno.

Ko smo izvedeli, kako stoji stvar pri Jadranski banki, je začel Mali list pisati proti njej. S tem je opozarjal jasno in nedvomno pravce, naj ne nosijo denarja v njo. Še več. Mali list,

Goriška Straža in Pučki Prijatelj ter vsi naši koledarji so ponujene oglase — šlo je za težke denarce — odklonili, ker smo smatrali za nepošteno, da bi speljali svoje rojake, naj bi nanesele vanjo svoje denarje.

Pa tudi pri vas ste to vedeli. Ako ne verujete, poprašajte gospoda dr. Josipa Agneletta. Na občnem zboru Jadrske banke, ki se je vršil še pred vašimi inserati, so stali upravni svetniki banke kakor obtoženci, tako si jih člani napadali. To je bilo splošno znano. In kadar se pri banki o taki reči izve, je to zadosti, da je človek nezaupen, in brezvestno je, ji delati kljub temu bučno reklamo v listih.

Dr. Wilfan pravi:

Zakaj delate razliko med bankami? Saj je dobila Jadrska 13, pa tudi Ljubljanska kreditna banka je dobila 3 milijone. Zakaj te niste napadli? Niste prinašali oglasov Jadrske. To je res, a vendar objavljate inserate Ljubljanske kreditne banke, ki ima podružnico v Gorici in v Trstu.

Ker vidim, gospod doktor, da v svoji kapitalistični duševnosti ne morete našega ravnanja zapostiti, evo nekaj pouka. Vi se v članku spotikate zlasti ob inserat v «Goriški Straži». No, dobro!

Goriška politična organizacija je na željo zoper vse te banke; iz srca rada bi podpirala Zadružno banko, ako bi se mogla taka ustanoviti; zakaj taka banka ne bi imela za cilj dobičkarstvo v korist zasebnikov, ampak bi delala edinole v prospeh ljudstva. Te banke pa nimamo.

V Gorici imamo vse polno laških bank (di Roma, di Napoli, della Venezia Giulia itd.) in pa podružnico kreditne banke, ki je v slovenskih rokah. Tedaj je stala naša organizacija pred izbiro: ali podpirati laške ali našo. Nam kot zavestnim Slovincem izbira ni bila težka; slovenske banke se poslužujejo goriška Zadružna zveza, vsi naši ljudje, s čimer dajeja zgled narodu. Zato tudi to slovensko banko podpiramo.

Pa še nekaj. Jadrske nismo mogli nikdar podpirati, ker je bila v rokah pravih lopovov, kakor se je izkazalo. O kreditni banki absolutno tega ne moremo trditi, narobe; pokojni Kačič v Gorici je bil vzor poštenjaka in pod njegovim vodstvom si je pridobila podružnica ugled.

Iz tega vidite, gospod doktor, veliko razliko med banko in banko; vidite pa tudi, da je Vaš očitek brez vsake podlage.

Dr. Wilfan pravi:

9. «Moje mnenje glede oglasov je: oglasi so zadeva uprave, ne pa zadeva političnega društva Edinost. Uprava pa sprejme oglase, ako je le besedilo po vsebini dopustno, ne briga pa se za druge.»

Odgovor:

To je lahko Vaše mnenje. Vsi bankirji so ravno istega mnenja. Toda te po našem socialnem mnenju ni prav Jadrska banka je ponujala tudi drugim listom oglase in tisočake, toda pr nas se je vodstvo organizacije zbralo, zadevo preudarilo ter sklenilo: Ljudstvu banke ne bomo priporočali, nam ponujajo zaboje denarja!»

Dr. Wilfan piše:

10. «Vprašanje je sploh, ali je napadanje denarnih zavodov, vobče koristno, posebno v obliki, ki se je med nami udomačila.»

Odgovor:

Gospod doktor! Mi mislimo, da je napadanje škodljivih in nepoštenih zavodov naša sveta dolžnost, da je to ljudstvu koristno in sicer zelo koristno.

Ako bi bili Vi in Vaši listi pisali o Jadranski banki, kakor mi, bi danes slovensko ljudstvo ne zgubilo vsaj petih milijonov. In to je tudi nekaj. Ali se Vam ne zdi tako, gospod doktor?

Ekspresna tatvina v Vidmu

DENAR SO VOHALI

V sredi Vidma ima svoj urad zemljemerec Ubald Domini, sin predsednika deželnega sodišča in tajnik ondotnega fasja. Pred dvema leti je dobil zemljemerec naročilo od notarja Buzzini-ja, da je za račun dedičev grofa Puppi-ja prodajal grofovsko posest, ki so bila vredna okoli 2 milijona lir. Lani je posestvo prodal in letos za sv. Martin so kupovalci prihajali plačevati drugi obrok dogovorjene kupnine. Domini je inkasiral že prejšnje dni 628 tisoč lir, katere je položil v banko. Dne 17. in 18. zjutraj je prejel zopet 177.500 lir.

DENAR V BANKO.

Tudi to drugo svoto je Domini pred poldnem dne 18. t. m. skrbno prestel, potaknil bankovce po kuvertah, naredil račun z notarjem Buzzini-jem, ki je bil pri njem v pisarni, potem pa je poklical svojega slugo Jakoba Ferruglio (izgovori Feruljo), mu izročil paket z bankovci ter ga poslal v banko.

DOBRO SE JE SKRIL.

Ropar je moral vedeti, da je denar na taki poti. Čakal je zunaj pred pisarno na hodniku, vendar dobro skrit. Zemljemertev stanovanjski sosed, neki trgovec s svilo, je malo prej prišel po istem hodniku v svojo pisarno, pa ni na hodniku opazil nič posebnega.

VSE V HIPU.

Ko je zemljemertev sluga prišel iz pisarne in zaprl za sabo prva steklena vrata, je planil tat proti njemu, vrgel mu v oči prahu od sadre (gips), zgrabil paket z bankovci in zbežal po stopnicah. Sluga je odskočil nazaj, razbil steklena vrata in ječljal: denar! denar! Domini je takoj razumel, stekel ven in po stopnicah dol, toda tat ni bilo več. Nekteri so ga videli bežati po trgu, pa ni bilo nobene prave sledi več.

Morebiti bo dolgotrajna in potrpežljiva preiskava spravila zločinca v reko pravice.

General milicije.

Italo Balbo je bil rojen leta 1896, torej je 28 let star. V vojni je bil naveden kolesar in kasneje je postal planinski lajtnant. Do leta 1920. je bil republikanec; ko pa je videl, da snop raste, je pristopil in s 27. letom ga je Mussolini naredil za generala milice. Kot tak je enakopraven z generali kraljeve vojske ter ima 26.000 lir stalne plače. Po določbah pravilnika on ni podvržen vojnemu ministru, ampak naravnost Mussoliniju. Sploh nima vojni minister po zakonu nobene vpliva nanj. — Ubogi vojni minister! Umljivo pa je tudi, da generali redne vojske pisano gledajo take neizšolane generale! Italo Balbo pa je tudi poslanec in generalska plača mu ni bila ukinjena.

Tako dobiva mesečno kot general 2166 lir, kot poslanec 1131 lir, skupaj 3297 lir na mesec. Ne bo lačen!

Kako so se Irci borili.

Irci so bili 600 let v angleški sužnosti. Vodili so vstrajen boj, ki jih je tudi končno osvobodil. Značilno je pri tem, da so irski magnati z Angleži držali. Angleži so vzeli Ircem vso zemljo. Prišle so strahovite lakote. Leta 1847. je umrlo za lakoto nad en milijon Ircev. Vse šole so jim vzeli, vse uradnike, vse sodnike. Kako so se Irci branili? Zvezali so se v Narodni svet, ki je vodil vso borbo. Podpirali so duhovski naraščaj tako, da je zadnja vas imela domačega duhovnika. Ustanovili so književno ljudsko bratovščino (kakor Mohorjevo družbo v Gorici). Preganjali so domače brezverstvo, ker so bili prepričani, da bo trajno vzdržalo boj le moralno ljudstvo. Potem pa so bojkotirali vse angleške sodnike. Sami so si ustanovili v vaseh razsodišča. Ustanovili so si eno samo prosvetno zvezo, ki je bila matica vseh izobraževalnih društev.

Razmejitveno zlo

Iz Belgrada prihaja vest, da italijanska vlada noče popustiti pri določevanju meje v Hotedersici. Tam je meja med Italijo in Jugoslavijo tako nesrečno določena, da stoji vas Hotedersica na jugoslovanskih tleh, zemljišča in gozdi hotenjskih posestnikov pa skoraj vsa na italijanskih tleh. Ako hočejo ti posestniki obdelovati svoja posestva, morajo imeti uradna pota in sitnosti, izkaznice in dovoljenja. Razume se, da italijanska financa skrbno pazi posebno zaradi kontrabande. V vsakem kmetu in volarju, ki hoče čez mejo za delom ali za živino, vidijo nevarnost kontrabande. To postopanje finance tako zelo ovira vsakdanja dela, da kmet izgublja vso dobro voljo. Nesteto korakov so že naredili Hotenji (podobno tudi Planinci), da bi se njihova zadeva bolj pravično in človekoljubno rešila. Vse zama. Sedaj pri beneskih pogajanjih bide zadnja ura. Ali bodo gospodje ministri imeli kaj srca za ubogega kmeta? Ali bodo spet zborovali samo za kapitaliste in bankirje, kmeta pa prepustili zalostni usodi?

Veselica v Sežani.

«Gasilno društvo» v Sežani priredi v nedeljo dne 23. t. m. v Šmucovi dvorani veselico, združeno z godbo, petjem, igro in prosto zabavo. Igra se šaloigra «Oporoka Lukovskega graščaka». Začetek ob 3¼ uri pop. Vstopnina je L. 3 sedeži, L. 2 stojšča. Med odmori svira društvena godba. Uhod v dvorano iz Šmucovega dvorišča.

ADRIA-ČEVLI

Izdelek Čevljarske zadruge v Mirni

dobiš v prodajalnah:

Trst, Via dei Rettori 1
Gorica, Corso Verdi 32

Trdni, elegantni čevlji, znani po vseh jadranskih deželah.

Toliko davkov so razpisali, da nas bodo obrali do kosti.

Martinovo leto narobe.

Za sv. Martin je stara častljiva nava-
da, da mora biti
nekaj toplih solnčnih
dni: jesen se mora
posloviti z uljudnim
poklenom, zima mora
priti polagoma in ti-
paje. Teda letos je
vse narobe. Tudi pri
vremenu je prevla-
dala snoparija in
gorjačarstvo. Namesto
Martinovega leta smo
dobili prave prav-
cate zimo. Toplomer
je padel na ničlo, kali so zamrznili,
vrhove gorã je pokril sneg, v Trst pa
je pridrvela kakor snoparji na kamjo-
nu srdita burja in dela tako, kakor
piše o njej Župančič:

Vije, vije...
Krajevce brije,
Trst pometa,
ladje premeta.

Tudi od drugod prihajajo poročila o
velikem mrazu, burji in snegu.

Trgovine z zimsko obleko delajo
dobre kupčije, po drvah in premogu
je narastlo popraševanje, vse se zavija
in stiska, vse pravi: Kaj bo šele o sv.
Treh kraljih!

Deseti brat v Brčkih.

Jest sm po nevadi mirn člouk jen ne
porajtam ze nobeno barufo. Ma vndr
sm jih an par ujeu tom u linčovi ošta-
riji. Šminov Tuoni jih je udobiu prou
zeduosti, de je mogu prespat ne sejni
tisto nuč. Pej de b blu ze kej, nej bi
še blu. Šmina je šou ne to majhno
potrebo, jen an njegou kamrat mi je
skriu an kuos špeha, ki ga je Šmina
čupi. de bi jmiu ze zebejlit. K je pršu
neza, je djau, de nej mi dajo špeh na-
zaj, uni pa so ga netukli, de je ležou
pod mizuo jen še blj bi ga bli, če bi
ne biu jest braniu. Ze luon pej sm jih
dobiu an par po glavi, de mi ceu tejd
šmi nuotri. Zdej bom ahtou blj, de ne
zajdem v kakšno jintrigo. Undan
sm biu u Hrpejlah. Rad bi biu
zvejdiu, kaku su ualili jen kua-
ga sa zbrali ze žpana. Uglih
sm pršu s cuga, pa me srječa
bimfljou Juaže, ki je tam neči z br-
činu doma. Prouzeprou, uan je zmjerej
ne cejsti kkr kuonjska figa, ze tu sm
biu, vesjeu, de sm naletiu nanj. Take
suorte ldje use zvejo. K smo stari prjat-
li, smo šli h Mzgeci na an litr. Jest sm
djau, če kej vej, kaku su volili v Hr-
pejlah. Uan je djau, de vej jen de če
dam ze pu litra, de bo povejdou tūdi,
kako su valili v Kaštelnovi novograj-
ci. No, pa bom dau, sm ga okorajžiu.
Pa je djau, de je ze žpana tisti gasput,
ki v klanci v društvi ruobo prodaja;
njegov žpan poj de je gasput Kijurko,
tisti, ki je ze guozdnarja. Ualili de sa
taku Klančani jen Preščani jen Ocizla-
ni jen padgurei zetu, k je gasput Kijur-
ko ablūbiu, de bojo prepelali monecipi
iz Kozine nazaj u Klanc jen de bodo
lhku sejkli drva cejlu lejtū kamr bojo
tejli jen de ne bojo nabenga nč praša-
li. Puatle sm prašou če bo tu rejs. Jua-
že pa je rjeku, de mendej gotou ne bo
nič rejs jen de bo kkr prej. Pa sm jest
djau, de bojo ualilci mrmrali jen de
bojo hudi — pa je Juaže rjeku: an drek
baja hudi jh Bajū gasputje vre, kaku
patruštali jen ze neprej kej oblūbli.
Kašn bi brihtu bo ne tihu zekljiev —
ne glas se bo bau kej djet. Puatle je
djau bimfljou Juaže de so novograjci

zvalili anga žpana domačina, njemu
pa de so dali ze žpana gasputa Potra-
teta, tistga k je ze guozdnarja jen ki
zna po hrvaško tūdi klet. Njega de je
prparuačiu an kmet ze tu, de k je učen
jen k zna duabru po lašku jen je velik
prjateu gasputa Musolineta, ki u Rimi
postave dela. Kdu je pa ta kmet, sm
ga prašou. Pej nej teu povejdit samo
je djau de je biu u Ameriki jen de jma
duasti dnarja jen de zna gouart kkr an
duhtar.

K smo se taku zavarjali, pej pride
ana kruofa, kuočav uobraz je jmejla,
pej se zečne nekej usajat. Jest se spou-
nem de b lhku ratała jntriga jn de b
spjet kej dobiu po glavi. Hitro počū-
kam Juažeta ze jkjetu jen smo šla uon.
K smo bla uoni mi je djau Juaže, de
jma ze jt ne Barko po opravili, jn de
nej grem žnjim ze kompanijo. Jen
smo šla na Barko. Kaku je blu tam,
bom jūtri povejdou.

Velika železniška nesreča na Pragerskem.

V noči od 17. na 18. novembra se je
zgodila na postaji Pragersko velika
železniška nesreča, ki je zahtevala tudi
človeške žrtve. Na Pragersko je privo-
zil okoli polnoči mešani vlak iz Ptuj.
V trenotku, ko je mešani vlak zavil v
postajo Pragersko, je privozil z druge
strani tovorni vlak iz Maribora, ki se
je na ovinku zaletel z vso silo v me-
šani vlak. Oba strojevodja sta sicer
opazila pretečo nevarnost, toda bilo je
prepozno, da bi mogla vsak svoj vlak
ustaviti. Lokomotiva tovrnega vlaka
je vrgla s tira zadnji — osební — va-
gon mešanega vlaka in razbila nekaj
tovornih vagonov. Pod razvalinami je
obležal mrtev doslej neznan spremlje-
valec konj, ki je spremljal konje iz
Medjimurja v Avstrijo. Tudi več konj
je težko poškodovanih. Med potniki
mešanega vlaka je nastopila velika pa-
nika, vendar ni nihče težko ranjen,
lahko ranjenih je več. Mešani vlak je
z dveurno zamudo pripeljal v Maribor.
Posebna komisija je na licu mesta
ugotovila, da je zakrivil nesrečo
prometni uradnik v Pragerskem. Ma-
terijalna škoda je zelo velika.

Zaupnica.

Politično društvo za Hrvate in Slo-
vence v Istri je zborovanju zaupnikov
izreklo poslanec dr. ju Besednjaku po-
polno zaupnico.

Tri vprašanja!

Ali pošiljate krajevne novice v Mali list?
Ali nabirate naročnike za Mali list?
Ali inserirate v Malem listu?

Socialna šola

Prvi članek: kmet, delavec in kapitalist

Pred Kristusom.

V starem veku pred Kristusom so
bili ljudje dveh vrst: svobodni ljudje
ter sužnji. Svobodnjakov je bilo le
malo, sužnjev je bilo na tisoče in na
milijone. Svobodni ljudje so posedo-
vali zemljo, hiše, premičnine, živino
ter sužnje. Sužnji so bili ravno toliko,
kolikor omara, tele ali krava.

Kaj je bil suženj?

Suženj je moral obdelovati polje
gospodarjevo, on je moral absolutno
vršiti voljo gospodarjevo, ker je bil
last gospodarja. Ako ni slepo ubogal,
ga je gospodar lahko zaprl, dal pre-
tepsti ali ubiti prav kakor je hotel.
Nihče ni smel zato kaj ugovarjati, ne
cesar ne sodnija. Na semanji dan je
gospodar peljal sužnje na trg, tam jih
je lahko prodal ali zamenjal. Bili so
gospodarji, ki so imeli 100, 1000 in
10.000 in več sužnjev. Krščanstvo je
suženjstvo ukinito, popolnoma odpra-
vilo.

V srednjem veku.

V srednjem veku, ko so zavladali
grofovi, suženjstva v tisti stari obliki
— kakor pred Kristusom — sicer ni
bilo, več, pač pa tlačanstvo. Grofovi
kmetje so morali tlačaniti, delati za
grofa; zemlja je bila last grofov. Po
kmečki odvezi je tlačanstvo izginilo.

V kapitalistični dobi.

Po tlačanski dobi so kmetje mislili,
da so postali svobodni in enaki.
Zemlja, ki je bila prej last grofa, je
prišla v roke kmeta. En čas je bil res
kmet vesel, srečen, da je zagospodaril
ne zemlji in v hiši, toda ta sreča ni
trajala dolgo: samo par desetletij.
Bridko se moti, kdor misli, da je postal
po odvezi kmet zares svoboden in ena-
kopraven.

Prebrisani in brezvestneži.

Nastala je nekaka svobodna konku-
renca, ki je ustvarila spet dve vrsti
ljudi. Prebrisani in brezvestni ljudje
so postali polagamo premožni, kasneje
pa milijonarji, nekateri celo milijar-
darji.

Kmetje.

Največji del kmetov si je v tem kon-
kurenčnem boju ohranil ravnotežje,
ni ubožal, ni obogatil in ti vsi so ostali
kmetje, kar so še dandanes.

Proletarci.

Tretji del nekdanj osvobojenih kme-
tov pa je v konkurenčni borbi po-

dlegel, izgubil vse premoženje in svo-
jo neodvisnost. Primoran je bil, da je
šel po svetu za delom in zaslužkom k
tistemu najmanjšemu delu svojih
nekdanjih tovarišev, ki so iz kmeta v
prvem, drugem ali tretjem kolenu po-
stali bogati kapitalisti. Ti so danes
proletarci: nimajo ne zemlje ne hiše,
edino njihovo premoženje so njih ro-
ke. Proletarec je potemtakem nekdanji
kmet, ki je v tekmovalni borbi prišel
na beraško palico ter si mora z vsakda-
njim delom pri kapitalistu služiti kruha.
K sedanjemu številu proletarcev se
leto za letom pridružujejo nadštevilni
kmečki otroci, ki ne podedujejo ni-
česar ter taki kmetje, ki obubožajo.

Proletarec — suženj.

Proletarec je popolnoma odvisen od
kapitalista — delodajavca. Ta mu da
službo ali mu jo odreče, kakor hoče.

Prekucovanje.

V kapitalistični dobi gori opisana
borba nikoli ne neha. Dogaja se, da
marsikateri kapitalist obuboža ter po-
stane on ali njegov sin proletarec; do-
gaje pa se tudi, da se marsikak prole-
tarec povzpne do kapitalista.

To pa je gotovo, da so se vsi trije
današnji stanovi: kmet, delavec in ka-
pitalist razvili iz enotnega stanu osvo-
bojenih tlačanov.

Ali je danes kmet — neodvisen?

Zgoraj smo rekli, da je proletarec
popolnoma odvisen od kapitalista. Ta
resnica ne potrebuje nobenega doka-
za, ker je jasna. Kako pa je s kmetom?
Ali je on odvisen ali neodvisen?

Tudi kmet je danes odvisen.

Kmet, ki bi na svoji zemlji prav vse
pridelal, kar potrebuje za družino, ta
kmet bi bil neodvisen. Pa koliko je ta-
kih? Kmet mora večino potrebščin
kupovati od trgovca. Da pride do de-
narja, mora prodati en del svojih pri-
delkov trgovcu.

Da more dandanes kmet živeti, mora
on prodajati in kupovati od trgovca,
ki je zopet sam v kleščah velekapita-
listov; tako je tudi kmet odvisen. Vele-
kapitalist, ki živi v velemestih, na-
rekuje cene vsemu blagu in gospo-
dari na svetu. Kmetška samostojnost in
neodvisnost je torej samo v kmetovi
domišljiji.

Kako pa komandira kapitalist, to bo-
mo pojasnili v nadaljnjih številkah
Malega lista pod poglavjem «Socialna
šola». Berite pridno te sestavke!

PODRUŽNICA

„Ljubljanske kreditne banke“ v Gorici Corso Verdi „Trgovski Dom“

Telefon št. 50 — Brzjavni naslov: Ljubljanska banka.

CENTRALA: LJUBLJANA

Dolniška glavnica: Din 50.000.000.

Rezerva: Din 10.000.000.

PODRUŽNICE: Brežice, Črnomelj Kranj, Metković, Celje, Maribor,
Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

Obrestuje vloge na knjižice po 4½%. Na daljšo odpoved
vezane vloge po dogovoru.

— Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja. —
Izvršuje vse v bančno stroko spadajoče posle
najkulantneje.

GOSPODARSTVO

Gospodarske vzajemnosti nam je treba!

Dvignimo svoje gospodarstvo, da bo mores gospodarji lepe primorske dežele. Dvignimo gospodarsko nase ljudstva, da bo moglo obstati na tej zemlji. To se čuje dan na dan. Trudijo se Zadrugne zveze z vsemi 290 zadrugami vred.

V mislih imam predlog, ki naj bi se uveljavljal na pristojnih mestih.

Nase obuvalo.

V Mirnu pri Gorici imamo »Čevljarsko zadrugo« z veliko, moderno urejeno tovarno, ki bi lahko proizvajala čevlje za vse primorske Slovence. Čujem pa, da včasih čevlji zastajajo, ker trdka še ni dovolj znana.

Naš sir.

Na Tolminskem imamo kakih 60 mlekaric in sirarnic. So gotovi časi, ko sir zastaja in zadruga se ne morejo razvijati kakor bi se, ako bi mogle sir redno oddajati.

Nase vino.

Na Vipavskem in v Istri pridelamo velike količine vina, ki pa včasih tako zastaja, da se nahajajo vinogradniki v krizi.

In takih primerov lahko mnogo nastejemo.

Naš predlog.

Kako odpomoči? Prav lahko teoretično: vsi primorski Slovani kupujemo proizvode čevljarske zadruga v Mirnu; prebivalci dolin naj kupujejo tolminski sir, Tolminci naj kupujejo vipavsko in istrsko vino.

Storimo kaj!

Teoretično je vprašanje rešeno. Praktično je težje, pa ne tako, da bi se stvar ne dala rešiti. Vprašanje je le dobre organizacije in z njo združene propagande.

Čemu bi se posluževali tujih izdelkov in pridelkov, če imamo domače, enakovredne po kakovosti in po ceni?

Kdo vzame to zadevo v roke? Inicialno naj bi dal »Vrhovni svet« v Gorici, načrt izpeljati pa bi morali oba združni zvezi, tržaška in goriska.

Naj zima orje!

Po naših krajih lahko opazujemo leto za letom, da ostane večina njiv, ki jih nameravamo posejati šele spomladi, v jeseni in čez zimo neozoranih, kar je v poljedelstvu velika napaka. Ako ne zorjemo že jeseni takšnih njiv, ki smo jih namenili za pomladansko setev, zamudimo vse ugodno delovanje mraza in zmrzali. Znano je, da se voda, ko zmrzne, razširi. Ako damemo z vodo napojeno in dobro zamašeno steklenico v prostor, kjer je manj ko 0.° C (nič stonin Celzija), zmrzne voda v steklenici in jo raznese. Podobno delovanje vode ali vlage se vrši po zimi tudi med zemeljskimi delci. Ko pritisne po zimi hud mraz, zmrzne voda med zemeljskimi delci, jih raznese in tako zdrobi, kakor bi jih ne mogli raznesti in zdrobiti z nobenim plugom ali s kakšnim drugim orodjem. Mraz nam torej prav lepo in brez vsakih stroškov pripravlja za pomladansko setev zemljo v vsaki njivi, ki smo jo jeseni zorali.

Kjer je težka zemlja.

Posebno važno je, da zorjemo že jeseni njive s težko ilovnato zemljo, ki nam dela večkrat spomladi pri oranju in pripravljanju za setev velike težkoče. Ako je mokro, je oranje takih njiv zelo težavno in zamudno, ker se zemlja prijeme pri oranju ob plugovo desko. Če pa je ob času pomladanskega obdelovanja vreme presušeno, se njivska ilovnata zemlja lomi pri oranju v velike kepe,

ki ne razpadejo z lahka. Jeseni lahko zorjemo tudi prevlažno ali premokro njivsko zemljo. Ne škoduje prav nič, tudi če se pri oranju sprimejo zemeljski delci močno med seboj. Zimski mraz napravi prav takšno zorano zemljo najbolj godno.

Je dvojna korist.

Glavno je, da nastanejo pri jesenskem oranju takšne brazde, ki nudijo zmrzali kolikor mogoče veliko površino. Potem zemlja najbolj premrzne in prezebe, se navzame vlage in pride v dotiko z zrakom, najbolj razpade in sprhne. Zmrzal tudi zrahlja pred zimo zorano zemljo mnogo bolj temeljito, kakor pa bi to mogli napraviti in doseči spomladi celo s ponovnim oranjem. Vse to skupaj pa pripomore da dobi jeseni zorana njiva do spomladi pravo godnost. Takšne godnosti pa ne more doseči zemlja v njivi, ki ostane čez zimo neozorana in jo v veliko škodo setvam in pridelkom zorjemo komaj spomladi navadno šele tik pred setvijo. Zato pa ne omalovražujmo jesenskega oranja. Tudi ko bi jesensko oranje ne imelo nikakršnih koristi, bi morali skušati zorati vse njive jeseni že zategadelj ker si s tem navadno prihranimo pomladansko oranje.

Za naše gospodinje.

O pletenem perilu.

Za zimo je treba nakupiti gorke zimske spodnje in vrhnje obleke. Več let že kupujemo zimsko spodnjo obleko največ na stroje pleteno. To blago ima skoro ravno take vrste petelj kakor na roko pletene stvari. Znano pa je, da, ako ti pri pletenju zdrzne le ena petlja, se ti para v dolgi vrsti kar naprej in se pri nošnji potem na tistem mestu kaj kmalu raztrga. Prav tako je tudi pri kupljenem pletenem blagu. Kadar kupuješ spodnje jopice (maje), hlače, krila, nogavice ali vrhnje jopice, rokavice, poglej najprej, če ni kje spuščena petlja. Pokaži trgovcu in tako blago zavrne. Pri kupovanju pa glej, da ne vzameš pretesnih stvari, ker pletenine trajnega natezanja ne zdrže in se kaj hitro raztrgajo. Pri volnenih stvareh računaj tudi s tem, da se v perilu skrčijo in kupi raje nekoliko večje. Nogavice kupi raje enkrat sešite kot pa one brez šiva, ker so te zadnje le raztegnjene po obliki noge in so torej niti že vnaprej do skrajnosti napete in se na nogi potem prav hitro raztrgajo. Priporočljive so nogavice z dvojno peto in dvojno kapičo, t. j. da je peta in naprstje pleteno z dvojno nitjo, kar tudi takoj opaziš. Pazi pa, da ne kupuješ nogavic, ki so sešite po stopalu, ker ta šiv pri hoji tišči in povzroči trdo kožo. Bolje je, ako je šiv na obeh straneh stopala.

Perila iz pletenega blaga ne zbiraj po debelosti. Res je, da je za prvi čas nekoliko gorkejši; ko pa pride v perilo, se kaj kmalu oguli kosmata notranja stran in ostane samo še redka pletenina in silno debeli robovi, ki radi tišče.

Važno je, da pri pleteninah takoj zašiješ najmanjšo luknjico, četudi eno samo petljo, ker drugače se luknjica sama po sebi širi. (Gospodinja).

Semenj v Sežani 12. nov. Prignanih je bilo 500 goved. Cena žive teže 5.50-6.— L. Konj 334; cena 1500-3000 glava. Prašičev 800; cena 100-130 L.

Po čem je lira?

Dne 19. novembra si dal ali dobil:

- za 100 dinarjev — 38.45 L.
- za 100 č. kron — 69.— L.
- za 100 fr. frankov 121.25 L.
- za 100 avstr. kron — 3.24 st.
- za 1 dolar — 23.— L.
- za 1 funt — 105.80 L.

Ljudska pratika.

Naša objava v zadnji številki »Malega lista«, da izide v Trstu »Ljudska pratika«, je našla hitro odmev na deželi. Za razprodajo so se priglasili že do sedaj sledeči trgovci, oziroma razprodajalci:

V. Jogan, trgovec. Sežana.
Anton Milavec, prod. časopisov. Postojna.
Jakob Rijavec, trgovec. Št. Viška gora.
Gabrijel Bevk, trgovec. Cerkno.
Tomašič, trgovina s papirjem. Opatija.
Marija Gomišček, tobakarna. Solkan.
Fran Bonano, trgovec. Ricianje.
Andrej Valenčič, trgovec. Dolenja Košana.
J. Štoka, trgovina s papirjem. Trst, via Milano.
Kmetijska zadruga. Klanec.

Kdo dobi pratiko zastonj.

Ljudsko pratiko« dobe kot novoletno darilce tisti naročniki »Malega lista«, ki bodo plačali celo naročnino za prihodnje leto do 20. decembra t. l. Kdor ima še kaj zastankov na naročnini za staro leto, mora poravnati tudi vse zastanke. Naročnina »Malega lista« za eno leto znaša 8 lir, ako se plača vsa naenkrat. *Pratiko dobe tudi novi naročniki, ki niso bili dosedaj še naročeni na »Mali list«.*

Kako se naroči Mali list?

Novi naročniki naj tako naredijo: na navadno dopisnico za 30 stotink napiše od zadaj: »Naročim se na »Mali list«. »Nov naročnik«. Zapiši razločno svoje ime, priimek, vas in hišno številko ter pošto. Na primer tako: »Stanko Benčič, Kubed 15. pošta Črnikal« (to je le za primer). Zapiši tudi dan, ko si dopisnico poslal. Na prednji strani dopisnice napiši naslov, kamor je dopisnica namenjena, namreč: »Mali list, Trieste, Casella centro 37.« To zapiši tako, da bo beseda »Mali list« na prvi črti, beseda »Trieste« na drugi in beseda »Casella postale centro 37« na tretji črti.

Tako bo tvoja dopisnica prišla v prave roke. Kmalu boš dobil s pošto časopis »Mali list«. V časopisu bo priložena rdeča »položnica«. Na njej bo že vse napisano. Ti greš potem z njo na pošto, položiš denar in poprosiš uradnika, naj samo dostavi dan, ko si plačal. Če si sam več, pa dan zapiši sam, toda ravno tisti dan, ko res plačaš na pošti; če se pisava kaj pomeša, je »položnica« pokvarjena in ne velja.

Ko položnica in denar priroma po poštah nazaj v Trst k Malemu listu, se v knjige zapiše, da si plačal za to in to dobo. Ako si poslal 8 lir je ravno za eno leto.

Kdor tedaj do 20. decembra plača »Mali list« za celo leto 1925 naprej, dobi »Ljudsko pratiko« zastonj na dom po pošti.

Kaj pa dobitki?

Vsaka pratika bo imela svojo zaporedno številko. Ob svojem času se bodo te številke zbirale. Za izžrebane številke so določeni sledeči dobitki:

1. Peča bele kotenine (platna);
2. Štof za moško obleko;
3. Srebrna žepna ura (moška ali ženska);
4. Ura budilka;
5. Slavna povest »Z ognjem in mečem« v lepi vezavi.

Izžrebane številke se bodo objavile v Malem listu. Kdor bo zadel, bo izrezal iz pratike dotično stran in jo poslal v Trst ter bo dobil dobiček na dom. O tem bomo dali še natančnejša pojasnila v kratkem.

PODPIRAJTE, NAROČAJTE
»MALI LIST«

Zobozdravnik dr. Lojz Kraigher

specialist za bolezni v ustih in na zobeh
sprejema za vsa zobozdravniška in zobolabniška opravila
v Gorici, na Travniku 20 (Piazza della Vittoria)
od 9-12 in od 3-5.

A. DELLA SAVIA & Co.

Trst, Via Ghenga 3, telefon 10-37
edini razprodajalec vina

OPOLLO

pristnega domačega pridelka v oči

LASTOVO, DALMACIJA

Dostavlja se brezplačno na dom
v sodskih in pletenkah.
Za preprodajalce znižane cene.

Dr. Ettore D'Osvaldo

GORICA

Corso Verdi 24 (Trgovski dom).

Specialist za očesne bolezni

Perfekcioniran na dunajski kliniki.
Ordinira od 10-12 in od 3-4.

TRGOVINA NA DEBELO. Cillndri (valjčki) za luči, št. 3, 5, 8 in 11, iz najčistejšega kristaliziranega stekla, spravljeni v kartonastih škatljah namesto v slami. Cene brez konkurence. Izključna prodaja za Trst, Istro, Dalmacijo in Furlanijo

JOSIP KLUN

Via Mazzini 40 (prej Via Nuova).

Zobozdravniški ambulatorij

Zobotehnik

M. Godina

Via Genova št. 13 prvo nad.

TRST

od 9-1, od 3-7

— ob nedeljah od 10-12 —

Najvišje cene
plačujem za

KOŽE

kun, zlatc, lisic

dihurjev, vidar, jazbecov, mačk, veveric, krtoč, divjih in domačih zajcev.

D. WINDSPACH

Trst, Via Cesare Battisti št. 10 II. nadst., vrata 16
Sprejemajo se pošiljatve po pošti.

Tovarniška zaloga nemških slamoreznic, 10 in 12 col, z verigo in brez verige,

Maks Križe - Postojna

trgovina z železom

MALI OGLASI

VELIKA ZALOGA papirja, papirnatih vretic. Uvoz in izvoz na vse kraje. Po ugodnih cenah. Trdka Gastone Dolinar, Trst — Via Ugo Polonio 5.

Kako je ob spodnji Donavi

(Pismo našega mornarja).

Iz Carigrada smo vozili v Črno morje do Burgasa in Varne ki sta bolgarska, potem pa do izliva Donave, ki je v Rumuniji pri Sulini. Že več ur poprej se vidi morská voda umazana od Donave. Sulina ima ime od soli, ker se tam pridobiva sol. Prišel je mali parnik-vodnik, da nas je peljal v donavski kanal. Po enournem čakanju smo dobili dovoljenje, da nadaljujemo voznjo v notranjost Rumunije. Odsli smo iz Suline ob 8. zjutraj, vozili po Donavi navzgor s precejšnjo histrostjo in dospeli v Galac ob 5. popoldne, to je 86 morskih milj (morska milja je 1852 m).

Kako je po Rumuniji.

Donava teče leno in ne dela ovir za voznjo. Široka je kakih 300 m; kjer je najožja, je se zmerom široka 120 m. Prebivalci ob Donavi imajo čolne, dolge in ozke, v njih se vozijo po svojih opravkih.

Ko pridemo iz Suline, se vidi med voznjo marsikaj zanimivega. Kmečke hiše so videti vse enake, iz lesa in črne zemlje grajene, pobeljene in s slamo krite. Lahko bi ti ljudje imeli boljše hiše, ker imajo denar, pa se jim ze tako dobro zdi. Pri nas na Krasu pa mora biti hiša lepa, magari na dolg.

Ob Donavi se pasejo velike čede živali, konj, goved, posebno pa prašičev, malih in velikih. Cele trume rac in gosi plava po reki in išče mršesa. Ladje se ne boje, ampak jo radovedno gledajo, in ko gre dalje, se spet mirno pasejo.

Kakšni so Rumuni.

Rumunski jezik je veja latinskega. Kdor zna italijansko, kmalu razume marsikaj. So prijazni ljudje in postrežljivi. V Galacu smo se jaz in par tovarišev izgubili in nismo mogli najti poti do našega parnika. Obrnili smo se do policista, ki nam je s prav lepo maniro pokazal, v kateri smeri naj gremo. Ko smo se oddaljili od njega, je nekam čudno zažvižgal in odgovoril mu je drugi zvižg. Koj nam je prišel naproti drugi policist, ki nas je ustavil in rekel, da ima naročeno, pokazati nam pot. «Kako naročeno?» smo se čudili. Povedal je, da se policija sporazumeva z žvižganjem.

Poceni živež.

Rumunija pridelá zelo veliko živeža, manjkajo jim pa tovarniški izdelki. Živež je tedaj poceni. Šli smo v gostilno, vzeli 6 parov takozvanih dunajskih klobas, 2 porciji sira, 1 l vina, 1 sladki sirup in 3 kose kruha. Za vse to smo plačali 44 lejev, z našim denarjem 5 lir in pol. V Trstu bi dali gotovo 20 lir.

Kaj smo vozili.

Rumunom smo pripeljali iz Trsta češkega sladkorja. V Galacu pa smo nakladali za nazaj oves in pšenico za štukijeve mline v Benetkah. V 4 dneh smo naložili na naš parnik, s pomočjo velikih strojev seveda, 4000 ton ali 40.000 kvintalov. Potem smo obrnili po Donavi navzdol in spet nazaj v blaženo Italijo. (Anton Jurca).

Kaj nam z dežele pišejo

VZEHODNA BRDA.

Goriška okolica in občine vzhodnih Brd so bile v času svetovne vojne zapisane kot «vojna zona» in pravijo, da se v takih nesrečnih krajih med vojno in tudi se določen čas po vojni ne smejo iztirjavati davki, kar je tudi naravno. Zato se nam čudno zdi, kako banka, ki je prevzela davke v najem, pride do tega, da nam pošilja opomine za davke od leta 1914. do 1923. Oblastva za našo pokrajino so v Vidmu; ta so nam uničila deželno in občinsko avtonomijo, potem se župansko zvezo; nato so ustanovili v Vidmu svojo župansko zvezo, v kateri gospodarijo videmski framasoni; ti tiči so menda vse komisarije in župane vstrahovali, da niso davkarji sporočili, da se te občine nahajajo na vojnem ozemlju; žalibog so tudi nekteri župani vzhodnih Brd med takimi. Naši bratje iz Režije in Benečije pravijo, da med vojno niso plačevali nobenih davkov, a ubogi Goričan pa plačaj. Ali ni to lustno? Prosimo naše poslance, da poizvedo v Rimu, kaj je s to davčno komedijo, da se stvar pojasni.

KOŠANA.

Za košansko faro je mesec november nesrečni mesec. Poslušajte! V torek 4. t. m. je na Kalu oče lastnega sina zabodel z nožem v stegno, ker ni pustil matere tepsti; v sredo se je v Narinu obesil 26 letni fant Anton Kapelj; v noči od srede na četrtek je povozil vlak 40 letnega Janeza Hrvatčič iz Čepnega; v ponedeljek 10. t. m. je v Ovčah 28 letni Miha Lagoj svojega brata Franca za hrbtno z nožem zabodel in težko ranil. Kaj je vzrok teh nesreč? Na Kalu: prepir v družini; v Narinu: življenje brez vere in nerravnosti; na Čepnem: nepreviđenost; v Ovčah: hudobija.

Poleg tega razsaja po vaseh nalezljiva bolezen, ki je zahtevala že tri žrtve: organistu je umrl 18 letni edini sin; v četrtek smo pokopali 9 letnega Viktorja Klepčar iz Nove sušice, ta ponedeljek pa 13 letnega Antona Žnidarsič iz Stare sušice. Po nekaterih hišah so kar po 3-4 bolniki. Zanimivo je pri tej bolezni uradno postopanje občinskega zdravnika. Za prvega in drugega bolnika in mrlica

se sploh ni zmenil ter jih je uradno kot mrliški oglednik ogledal kar iz Postojne, oz. iz St. Petra, in dognal, da so umrli za influenco. Ko pa je zasebni zdravnik na Stari sušici konstatiral «škrlatico», so se dali polagoma tudi uradni zdravniki o tem prepričati in občinski in okrajni zdravnik sta res s skupnimi močmi ugotovila škrlatico. Zdravstvenih odredb pa nista dala, ker baje v to nista poklicana, zato so otroci kar naprej hodili v šolo. Babica pa je dobila nalog, da mora hišo, kjer bi kdo umrl, razkužiti. Čudno je to, da v zdravstvenih ozirih ne more, oziroma ne sme ničesar ukreniti ne občina, ne občinski, ne okrajni zdravnik ampak neki se višji gospodje v Trstu. No sedaj pa je res prišel ukaz, da se mora šola zapreti in razkužiti. Bog daj, da ne bi bilo prepozno.

Iz DOLINE.

Pri nas se je vršil te dni grd prizor, da je namreč sin do krvi stregel svojega bolnega očeta, tako da je moral ta iti v bolnišnico. Ljudje pravijo, da je celó mati nagovarjala sina, naj očeta ubije, da bodo imeli mir pred njim. Pravijo tudi, da je sin vrata nalašč zavezal z zico, samo da ne bi drugi bratje šli klicat na pomoč. Nehvaležnega in sirovega sina so zaprli. Če je pa res, da se je mati tako izrazila, bi tudi ona spadala v ječo. Ta posurovelost naše mladine je posledica neprestanih plesov in vednega pijančevanja in ponočevanja.

TOMAJ.

Dva narodna greha je storil župan: 1. fašistovski greh in 2. šolski greh. Fašistovski greh je storil takole. Snoparska stranka je jasno in brez ovinkov povedala, da hoče Slovence «asimilirati», to je raznaroditi. Ta stranka je vzela goriški deželi avtonomijo; vzela nam je narodno šolo; vzela nam je narodne pravice: z uradi ne smeš več v materinem jeziku občevati; vpeljala je tak davek na zganjekuho, da nam je lepe dohodke onemogočila, in tako naprej. Grbec pa se je v to stranko ne-le vpisal, ampak je z njo sodeloval. Kdor ima licenco za trgo-

vino, obrt, ta se boji, to je res; toda Utonec je prost posestnik ter se mu ni bati; zato je njegovo ravnanje iz narodnega stališča neopustljivo. Drugič nadaljujem.

(Eden, ki je Fakuša pregruntal).

PODGRAD v Istri.

Čudno gospodarstvo je na naši šoli. Šolsko poslopje ima prostora za tri razrede in po številu otrok pritičejo trije učitelji. Pa smo že dalj časa imeli samo dva razreda, med tem pa vlada slovenske učitelje goni iz dežele, češ da ni tukaj zanje kruha. V prostore tretjega razreda je bivši občinski komisar nagnal otroški vrtec. Sedaj ko upajo, da bo kmalu ves pouk italijanski, so prisli zopet na to misel, da bi se odprl tretji razred. Pa sedaj je soba zasedena od otroškega vrtca. Občina pa išče po vasi prostor za tretji razred šole. Ali je to narobe svet, ali ni? Naša misel je taka, da so šolski prostori za šolo, tisti bedaki pa, ki vrtec plačujejo, imajo denarja dovolj, da si za svoje

otročarije poiščejo prostor na svoje stroške. Občini vrtec ni potreben, zato naj občina vrtec odslovi in postavi tretji razred, kamor gre. Komisarjeve naredbe naj se razveljavijo; to nikakor ne gre, da bi občina po «fitih» letala, dokler ima svoje prostore. To bodo tuži pri višjih oblasteh razumeli, saj država se ne konča pri novogorajskem fasju.

„Mali list“ stane za celo leto samo 8 lir.

Tiskarna Scazzal

Dr. A. Grusovin

v Gorici: Piazza Vittoria

(Travnik) v hiši Paternolli 21

Specijalist za kožne in spolne bolezni ter negovanje kože, perfekcioniran na dunajskih klinikah.

Sprejema od 9-12 in od 3-7 pop.

TRGOVINA jestvin in zelenjave, svežega in suhega sadja, izvrstnega vina v steklenicah i. t. d. cenjenemu občinstvu se priporoča lastnik

Angel Gregoris - Trst

VIA COMMERCIALE 330

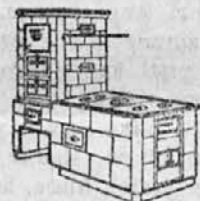
Postrežba na dom!

Cene zmerne!

Novo pogrebno podjetje Trst

Corso V. E. III, št. 47.

mrtnaske predmete. Cene zmerne, postrtni pogredi. Prodaja vsakovrstne lesene nce, nagrobne svetilke in sploh vsežba točna. in konvinaste krste, sveže in umetne vePrevoz mrličev na vse kraje. Raznovr

Poprave
Spopolnitve

Andrej Purič

Izvršuje

Kovaški mojster

TRST

Via Media št. 6

Vsakovrstna stavbena dela. - Zelezne ograje in omrežja - Takojšnja izvršitev. Štedilniki vseh vrst. Izdeluje tudi Zelezne rolettes.

Čevljarnica FORCESSIN

Je najboljša zaloga z dobrim blagom.

Trst **vla Caprin 5 pri Sv. Jakobu** Trst

Vseh čevljarjev najbolj fin je tržaški Forcessin.

Kdor se enkrat tam obuje, vedno potlej tam kupuje.

Pojdi k njemu tudi ti, videl boš, da prav nar. d.

Čevljarnica FORCESSIN

Zobotehnični ambulatorij

TRST, Via Settefontane št. 6, I nad.

odprt vsak dan od 9.—13. in od 15.—19. Izvršujejo se hitro in točno vsa dela z zlatom kakor tudi zobnice s kavčukom.

Sloencem 20% popusta. - Delo zajamčeno

EGIDIJ SCHIFFLIN, koncesijonirani zobotehnik.